

RAAD VOOR DE MEDEDINGING

Beslissing nr. 2010-I/O-11 van 20 mei 2010

Zaak MEDE-I/O-04/0063 en MEDE-I/O-06/0032: Staalplaatradiatoren

I. Procedure

1. Het Korps Verslaggevers (thans Auditoraat) heeft op 29 oktober 2004 op grond van art. 23 §1 onder (c) oude WBEM, thans art. 44 §1 onder (2) WBEM een ambtshalve onderzoek geopend naar mogelijke restrictieve mededingingspraktijken. Aan de basis van het ambtshalve onderzoek van het Auditoraat ligt een clementieverzoek van Masco Corporation, neergelegd bij de Raad voor de Mededinging en het Korps Verslaggevers op 29 oktober 2004 op grond van de oude clementiemededeling (Gezamenlijke Mededeling van 30 maart 2004 van de Raad voor de Mededinging en het Korps Verslaggevers betreffende immunititeit tegen geldboeten en vermindering van geldboeten in kartelzaken, B.S. 30 april 2004, p. 36257).
2. Op 1 augustus 2006 heeft ook Quinn Group Belgium NV bij de Raad en het Korps een clementieverzoek ingediend op grond van dezelfde clementiemededeling. Ook op grond van dat verzoek werd door het Auditoraat een ambtshalve onderzoek gestart. Het Auditoraat besliste deze beide onderzoeken die betrekking hebben op dezelfde mogelijke inbreuken, samen te voegen voor verdere behandeling.
3. Op 7 mei 2009 werd door de auditeur in overeenstemming met artikel 45 §4 WBEM een gemotiveerd verslag ingediend aangaande de bovenvermelde zaken. De neerlegging van dit verslag werd conform artikel 48 §1 WBEM ter kennis gebracht van de ondernemingen die het voorwerp vormen van het verslag: Masco Corporation, Quinn Group Belgium NV, Radson NV en Caradon groep.
4. De behandeling van deze zaak werd toegewezen aan de Achtste Kamer van de Raad voor de Mededinging. Ter zitting van 15 juni 2009 werd, in bijzijn van alle betrokken ondernemingen alsmede de auditeur, een kalender bepaald voor het indienen van schriftelijke opmerkingen en werd ook een datum voor een zitting vastgelegd.
5. Alle betrokken ondernemingen kregen toegang tot het dossier en maakten gebruik van deze mogelijkheid. Door al de betrokken ondernemingen alsmede door de auditeur werden schriftelijke opmerkingen ingediend. Op 4 augustus 2009 werd de kalender op verzoek van één van de betrokken ondernemingen gedeeltelijk aangepast.
6. Op 24 november 2009 werd deze zaak ter zitting behandeld door de Raad in aanwezigheid van de vertegenwoordigers van alle betrokken ondernemingen alsmede de auditeur-generaal. De ondernemingen werden deels in elkaars aanwezigheid, deels in elkaars afwezigheid gehoord, in aanwezigheid van de auditeur en een vertegenwoordiger van de Algemene Directie Mededinging.
7. Conform hetgeen ter zitting werd afgesproken kregen de betrokken ondernemingen nog de gelegenheid om bijkomende schriftelijke opmerkingen in te dienen na de zitting, mede om hen toe te laten te antwoorden op enkele vragen die werden gesteld door de kamer. Deze mogelijkheid werd, voorzien van een termijn, medegedeeld door de griffier op 17 december 2009. Alle betrokken ondernemingen dienden op 12 januari 2010 bijkomende schriftelijke opmerkingen in, waarna de kamer de zaak in beraad nam.

II. Voorwerp van het onderzoek en inhoud van het verslag van de auditeur

2.1. Betrokken ondernemingen en voorwerp onderzoek

8. Het verslag van de auditeur is gericht tegen vier ondernemingen: Masco Corporation, Quinn Group Belgium NV, Radson NV en de Caradon groep. Tijdens de inbreukperiode die het verslag weerhoudt, zijn er de nodige verschuivingen geweest in de structuur van de betrokken ondernemingen. Ze worden hierna weergegeven voor zover ze in het verslag van de auditeur en in de door hem weerhouden periode relevant zijn.

9. Masco Corporation (hierna: Masco), een vennootschap naar Amerikaans recht met zetel te Taylor, Michigan, Verenigde Staten, is actief in een groot aantal segmenten van de bouw en huishoudtoestellen sector wereldwijd en in België.

In België verwierf Masco in 1998 de controle over Vasco N.V. (en dochtervennootschappen) via Masco Belgium N.V. (op haar beurt een dochtervennootschap van Masco GmbH, Duitsland). Terzelfdertijd verwierf Masco B.V. eveneens Thermic N.V. In 1999 nam Vasco N.V. Superia Radiatoren N.V. over, dat zelf de moedervernootschap is van Dura Radiatoren B.V., een Nederlandse entiteit. In 2000 werd de eigendom van Thermic N.V. overgedragen aan Vasco N.V. terwijl de eigendom van Vasco N.V. werd overgedragen aan Masco Europe S.A.R.L., opgericht in Luxemburg. Vanaf 2002 is Vasco N.V. in het bezit van twee Luxemburgse entiteiten, namelijk Masco Europe S.C.S. en Masco Europe S.A.R.L. In 2004 heeft Masco “The Heating Company” gecreëerd, een afdeling van de Masco Groep die de activiteiten integreert van Vasco (inclusief het merk Thermic), Brugman en Superia (inclusief het merk Dura). De Heating Company in België is The Heating Company B.V.B.A., en in Nederland, THC The Netherlands B.V.

10. Quinn Group Belgium NV (hierna: Quinn) is een vennootschap naar Belgisch recht, met zetel te Grobbendonk. Tussen 1993 en 7 mei 2004 behoorde ‘Veha Fabrieken van Radiatoren en Ketels voor Centrale Verwarming NV’ (in het kort Veha NV) tot de Barlo-groep. Op 7 mei 2004 verwierf de Quinn-groep volledige (100%) controle over Barlo Group plc, de moedermaatschappij van de Barlo-groep die daarna Barlo Groep Ltd. werd. In december 2004 werd de maatschappelijke benaming van Veha NV gewijzigd in Quinn Radiators NV. In januari 2005 gingen de Barlo-groep en de Quinn-groep samen en werd de maatschappelijke benaming van Barlo Group Ltd. gewijzigd in Quinn Barlo Ltd. Op 14 april 2005 werd de maatschappelijke benaming van Quinn Radiators NV gewijzigd in Quinn Group Belgium NV.

11. Radson NV (hierna: Radson), ondertussen Rettig Belgium NV, gevestigd te Zonhoven, werd in 1965 opgericht. Sinds 1986 is Radson een volledige dochter van het Nederlandse Thermalu Groep BV dat in 1991 overging in Rettig Heating Group BV en in 2004 in Rettig ICC BV.

12. De Caradon groep (hierna: Caradon) is actief in België via de vennootschappen Henrad N.V. en Stelrad BV. Henrad, vennootschap naar Belgisch recht met zetel te Herentals, is actief in de verkoop van staalplaatradiatoren. Stelrad, vennootschap naar Nederlands recht met zetel te Nuth, is eveneens actief in de verkoop van staalplaatradiatoren.

Henrad en Stelrad worden beide gecontroleerd door Caradon Radiators Holdings Ltd., de Britse holdingvennootschap boven de radiatoractiviteiten van de Caradon groep. Caradon Radiators Holdings Ltd. wordt op haar beurt gecontroleerd door Ideal Stelrad Group Ltd., de uiteindelijke moedervernootschap van de groep. De Ideal Stelrad groep is ook (via andere vennootschappen) actief in de verkoop van boilers. Er hebben zich sinds 1998 geen relevante wijzigingen voorgedaan in de groepsstructuur van Caradon in België.

13. In het verslag is ook sprake van enkele andere ondernemingen die initieel het onderwerp uitmaakten van het onderzoek, alsook van ondernemingsverenigingen actief in de sector. Aangezien deze ondernemingen en ondernemersverenigingen uiteindelijk niet werden weerhouden in het verslag van de

auditeur behoeven zij geen verdere bespreking.

2.2. Inhoud van het verslag

14. Blijkens het verslag is de auditeur van oordeel dat er sprake is van bilaterale en multilaterale afspraken met concurrenten op de markt van de staalplaatradiatoren, door ondernemingen die actief zijn op het gebied van productie en/of verkoop van staalplaatradiatoren. Deze afspraken zouden gericht zijn op het afstemmen van periodieke prijsstijgingen en de implementatie daarvan, alsmede op het uitwisselen van commercieel gevoelige informatie (informatie betreffende verkopen, marktontwikkelingen en prijzen evenals gesprekken over individuele klanten).

15. Het onderzoek van de auditeur, dat gevoerd werd naar aanleiding van de clementieverzoeken van Masco en Quinn, had met name betrekking op bilaterale afspraken tussen concurrenten die plaatsvonden tijdens telefoonbesprekingen, ontmoetingen op beurzen of in de marge van vergaderingen van brancheverenigingen. Daarnaast zou er sprake geweest zijn van multilaterale afspraken die plaatsvonden tijdens vergaderingen van de brancheverenigingen ACRA (Association des Constructeurs de Radiateurs en Acier), de overkoepelende organisatie in België van producenten van staalplaat- en designradiatoren, onder de koepel van Agoria.

16. Voor wat betreft de multilaterale afspraken, meer bepaald de uitwisseling van commercieel gevoelige informatie, bespreekt het verslag de marktstatistieken die werden opgemaakt in het kader van de branchevereniging alsook de uitwisseling van informatie over verkoopcijfers van de individuele ondernemingen. Er is verder sprake van specifieke besprekingen over prijsverhogingen. In het verslag wordt uitvoerig geciteerd uit stukken uit de clementiedossiers waaruit volgens de auditeur blijkt dat er jarenlang en op regelmatige basis overleg was over prijsverhogingen. Er is sprake van brutoprijsverhogingen, namelijk de prijzen die worden gerekend aan de groothandelaars. Naast het overleg over individuele prijsverhogingen zou er sprake geweest zijn van een informeel opvolgingssysteem van de gemaakte afspraken.

17. Aangaande de bilaterale afspraken maakt het verslag gewag van regelmatige bilaterale contacten tussen de ondernemingen die het voorwerp zijn geweest van het onderzoek. In het verslag wordt verwezen naar bewijsstukken die in de clementiedossiers van Masco en Quinn voorkomen en die met name bestaan uit kopies uit elektronische agenda's, e-mailverkeer en verwijzingen naar veelvuldig telefonisch contact tussen individuele concurrenten. Tijdens de bilaterale besprekingen werden soms ook prijzen besproken die daadwerkelijk aan de individuele klanten werden aangerekend, naast de eerder vermelde prijsverhogingen. In het verslag is sprake van zeer frequente telefonische contacten tijdens dewelke commercieel gevoelige informatie en informatie aangaande prijsverhogingen zou zijn uitgewisseld. Naast de telefonische contacten is er sprake van ontmoetingen tijdens dewelke commercieel gevoelige informatie werd besproken.

18. Volgens de auditeur laat het onderzoek niet toe om te bepalen of één bepaalde onderneming zich als leider gedroeg of als zodanig werd aangeduid. Het verslag komt dan ook tot het besluit dat elke onderneming die door het verslag wordt gevisieerd, op gelijke wijze deelnam aan de mededingingsbeperkende afspraken.

19. Ten aanzien van de duur van de vermeende inbreuk, benadrukt het verslag dat verscheidene personen werkzaam bij de ondernemingen spreken van afspraken die al zeer lange tijd aan de gang zijn. Er is sprake van de jaren '70 volgens sommigen, van de jaren '80 volgens anderen. Het verslag stelt vast dat de inbreuken sinds lange tijd aan de gang zijn en komt uiteindelijk tot de conclusie dat in deze zaak een periode moet worden weerhouden van minstens 1995 tot zeker 2006.

20. Er is volgens de auditeur sprake van onderlinge afgestemde feitelijke gedragingen van de betrokken ondernemingen die samen worden gezien als één enkele en continue inbreuk op artikel 2 WBEM en

Publieke versie

artikel 101 VWEU. De gedragingen houden met elkaar verband en hebben een gemeenschappelijk doel.

21. Hierna zal de Raad in het kader van de juridische analyse van de betreffende gedragingen de relevante door de auditeur in het verslag aangehaalde elementen weergeven samen met de voornaamste argumenten die door de betrokken ondernemingen op elk van die punten desgevallend naar voren zijn gebracht. De auditeur stelt in zijn verslag het volgende voor aan de Raad:

- vast te stellen dat Masco, Quinn, Radson en Caradon artikel 2 WBEM hebben geschonden door, in het kader van onderlinge afgestemde feitelijke gedragingen, bilaterale en multilaterale afspraken te hebben gemaakt met concurrenten gericht op het afstemmen van periodieke prijsstijgingen en de implementatie daarvan en het uitwisselen van commercieel gevoelige informatie zoals informatie betreffende verkopen, marktontwikkeling en prijzen evenals gesprekken over individuele klanten en dit voor de volgende periodes:
  - o Masco: januari 1995 tot oktober 2004
  - o Quinn: januari 1995 tot augustus 2006
  - o Radson: januari 1995 tot juni 2006
  - o Caradon: januari 1995 tot januari 2006
- vast te stellen dat Masco in aanmerking komt voor immuniteit voorzien in titel B, punt 11 van de clementiemededeling en dat Quinn in aanmerking komt voor een vermindering van x % in toepassing van titel C, punt 13 van de clementiemededeling.

III. Afbakening van de relevante markten

22. Volgens het verslag is de betrokken economische sector in deze zaak de vervaardiging van radiatoren en ketels voor centrale verwarming (NACE-code 25210).

23. In het verslag wordt eerst een onderscheid gemaakt tussen centrale verwarmingssystemen en gedecentraliseerde verwarmingssystemen. Volgens de auditeur is er een duidelijk onderscheid en kunnen zij niet tot dezelfde markt behoren. De auditeur komt tot de conclusie dat de radiatoren en convectoren vergelijkbare systemen zijn maar onvoldoende gemeenschappelijke karakteristieken hebben. Hij baseert zich daarvoor ook op het onderzoeksdossier alsmede op vroegere rechtspraak van de Raad.

24. Binnen de markt van de radiatoren worden verdere segmenten onderscheiden: de staalplaatradiatoren (ook paneelradiatoren of klassieke radiatoren genoemd), de designradiatoren en de gietijzeren radiatoren. Tussen deze verschillende marktsegmenten bestaan volgens de auditeur ook belangrijke verschillen, zowel in gebruik als in prijs.

25. Hij komt tot de conclusie dat de relevante productmarkt in deze zaak de markt voor staalplaatradiatoren is.

26. Uit de schriftelijke opmerkingen kan worden afgeleid dat deze marktdefinitie door geen enkele onderneming ten gronde wordt betwist.

Radson heeft wel een opmerking gemaakt ten aanzien van de omzet die door de auditeur voor haar onderneming is weerhouden voor de relevante markt. Meer bepaald zou daarin ook de omzet vervat zijn voor zogenaamde paneelradiatoren terwijl deze radiatoren, zoals intern bij Radson gedefinieerd, niet vallen onder de definitie van staalplaatradiatoren zoals door het verslag beschreven, maar eerder te bestempelen zijn als designradiatoren. Aangezien de strekking van het argument niet lijkt te slaan op de marktdefinitie als zodanig maar op de relevante omzet op die markt, en zij deze in verband brengt met de boeteberekening door de Raad, zal dit punt hierna behandeld worden onder VII.

Publieke versie

27. Volgens de Raad is de beschrijving van de verschillende markten en hun kenmerken in dit verslag, ondersteund door de elementen in het onderzoeksdossier, voldoende overtuigend en moet er inderdaad worden uitgegaan van de markt van staalplaatradiatoren.

28. Voor wat betreft de geografische afbakening van de relevante markt, geldt het volgende.

29. Volgens de auditeur alsook de betrokken ondernemingen is de geografische markt beperkt tot het Belgische grondgebied. Hoewel de verschillende handelingen waarvan sprake in het verslag, uitgaan van ondernemingen die actief zijn zowel in België als in Nederland, wordt de geografische markt toch beperkt omdat de Belgische markt duidelijk een aantal kenmerken zou vertonen die verschillen van de Nederlandse markt. Een ruimere markt wordt door geen enkele van de betrokkenen weerhouden.

30. Er worden een aantal elementen aangehaald ter ondersteuning van een nationale marktafbakening. Er zou sprake zijn van duidelijk verschillende marktaandelen aan de aanbodzijde en ook aan de vraagzijde zouden substantiële verschillen bestaan in de voorkeur van de consumenten en de grootte van de opdrachten. Ook zou de distributie van de producten verschillend lopen, en in België zou de markt veel gefragmenteerder zijn dan in Nederland. Ook al zijn er wellicht indicaties dat de markt evolueert naar een ruimere markt gelet op de afwezigheid van technische barrières, zijn alle betrokkenen het er voorsnog over eens dat België een afzonderlijke geografische markt is.

31. De Raad is van oordeel dat uit het verslag alsook de opmerkingen van partijen en het onderzoeksdossier voldoende blijkt dat België inderdaad als afzonderlijke geografische markt kan worden weerhouden. Hiervoor kan worden verwezen naar een duidelijk verschillende marktstructuur, verschillende marktspelers of verschillende marktposities van dezelfde marktspelers, alsook substantiële prijsverschillen en verschillen in de consumentenvoorkeur. Om die reden volgt de Raad de geografische marktafbakening zoals in het verslag is voorgesteld.

32. Voor de beoordeling van de gedragingen die het onderwerp vormen van het verslag, zal de Raad uitgaan van de markt (voor productie en afzet) van staalplaatradiatoren in België.

IV. Interstatelijkheid

33. Op grond van artikel 3 van Vo. 1/2003 (Pb. EG 2003 L 1 p.1), dient de Raad eerst na te gaan of de gedragingen die het onderwerp vormen van het verslag van de auditeur ook getoetst moeten worden aan het Europese kartelverbod van artikel 101 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (voorheen artikel 81 EG Verdrag, hierna verder afgekort: “artikel 101 VWEU”).

34. In zijn verslag gaat de auditeur ervan uit dat in deze zaak de betrokken gedragingen ook moeten worden getoetst aan het Europese kartelverbod neergelegd in artikel 101 VWEU.

Volgens de auditeur zijn er een aantal argumenten die op mogelijke beïnvloeding van de handel tussen lidstaten wijzen. Vooreerst verwijst hij naar het feit dat verschillende van de betrokken ondernemingen leveren aan buitenlandse klanten en dat er sprake is van invoer en uitvoer van radiatoren tussen de verschillende lidstaten. Daarnaast wordt er gewezen op het feit dat de betrokken ondernemingen allen deel uitmaken van grote internationale groepen die actief zijn in meerdere lidstaten.

Tijdens het onderzoek zou ook gebleken zijn dat de mededingingsbeperkende afspraken waar het over gaat zich uitstrekken over het gehele Belgische grondgebied en dat de betrokken ondernemingen elkaar in de loop van de tijd ook ontmoet hebben binnen de Europese bedrijfsvereniging Eurorad.

35. Volgens de auditeur kan op basis van deze verschillende elementen niet worden uitgesloten dat de interstatelijke handel door de geïndiceerde praktijken wordt beïnvloed en moet de Raad derhalve ook artikel 101 VWEU toepassen.

36. Door de betrokken ondernemingen is in hun schriftelijke opmerkingen het effect op interstatelijke

handel niet als zodanig betwist.

37. Zoals de auditeur in zijn verslag aangeeft, gaat het erom na te gaan op basis van een geheel van juridische en feitelijke elementen en met een voldoende mate van waarschijnlijkheid te voorzien is dat de gedragingen, al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel, de handelstromen tussen de lidstaten kunnen beïnvloeden. De beïnvloeding van de handel tussen lidstaten is doorgaans het gevolg van verschillende factoren die elk afzonderlijk niet per se beslissend behoeven te zijn.

38. Uit de marktafbakening die door de Raad hiervoor werd weerhouden, blijkt dat de relevante markt in deze zaak de Belgische markt voor staalplaatradiatoren is. Derhalve omvat de geografische markt het gehele grondgebied van België. In een dergelijk geval, en rekening houdend met het feit dat er sprake is van internationaal actieve ondernemingen en dat het verslag ook elementen bevat omtrent activiteiten in naburige landen van sommige betrokken ondernemingen, dient de Raad ervan uit te gaan dat minstens potentiële beïnvloeding van de interstatelijke handel met voldoende waarschijnlijkheid kan worden verondersteld. Ook de andere door de auditeur aangehaalde elementen zijn overtuigend.

39. De Raad kan en hoeft zich niet uit te spreken over feiten die hebben plaats gevonden buiten de grenzen van België; de mogelijke drempelvorming die kan ontstaan door gedragingen die betrekking hebben op een geheel grondgebied is voldoende om de gedragingen in deze zaak tevens te toetsen aan de Europese mededingingsbepalingen.

40. Daarbij merkt de auditeur nog terecht op dat de inhoudelijke toetsing van de gedragingen die het onderwerp vormen van het verslag, niet verschillend zal zijn naargelang wel of niet ook het artikel 101 VWEU wordt toegepast. De Raad heeft immers al stelselmatig vastgesteld dat het de bedoeling is van de wetgever om de bepalingen van de WBEM uit te leggen in het licht van artikel 101 VWEU en de toepasselijke rechtspraak in dat verband.

41. De Raad zal derhalve in de onderhavige zaak de gedragingen van de ondernemingen die het voorwerp vormen van het verslag van de auditeur, toetsen aan de bepalingen van de WBEM alsmede aan de mededingingsregels die neergelegd zijn in het Verdrag betreffende de werking van Europese Unie.

V. Procedurele vragen

42. De Raad moet eerst ingaan op een aantal vragen van procedurele aard die door Caradon zijn opgeworpen. Dit gebeurt hierna van 5.1 tot en met 5.3.

43. Caradon heeft onder de noemer procedurele grieven ook een middel ingeroepen dat zij benoemt als *obscuri libelli*.

Gelet op het feit dat de wet geen formele vereisten stelt aan het verslag behalve dat het de punten van bezwaar moet bevatten en een voorstel tot beslissing (artikel 45 § 4 WBEM), is niet duidelijk wat met dit middel wordt bedoeld. Het kan niet worden ontkend dat het verslag de punten van bezwaar en een voorstel tot beslissing bevat zoals de auditeur ook in zijn schriftelijke opmerkingen heeft benadrukt.

44. In zoverre Caradon in het verslag interne contradicties vaststelt en betoogt dat zij op basis van het verslag en het dossier onvoldoende inzicht heeft op de feiten die haar ten laste worden gelegd, is de Raad van oordeel dat dit middel in feite gelijk te stellen is met een middel ten gronde. Immers, het middel kan er alleen maar op neerkomen dat Caradon de beoordeling van de feitelijke en juridische elementen door de auditeur betwist en van oordeel is dat de auditeur aan zijn bewijsplicht niet heeft voldaan. Deze vraag komt aan de orde in de mededingingsrechtelijke beoordeling hierna.

45. Hetzelfde geldt voor hetgeen Caradon in dit verband aanvoert aangaande het in gebreke blijven van de auditeur om precies aan te duiden welke juridische entiteit ingeval van Caradon het onderwerp vormt van het verslag. Dit punt zal worden hernomen bij de toerekenbaarheid van de eventuele inbreuken

hieronder onder 6.3.

5.1. Beperking van de onderzoeksbevoegdheid in de tijd

46. Caradon heeft een middel ingeroepen dat betrekking heeft op de beperking in de tijd van de onderzoeksbevoegdheid van de auditeur, en daarmee verband houdend het bepalen van de datum voor het openen van een ambtshalve onderzoek.

47. Caradon wijst op artikel 88 § 1 WBEM dat stelt dat het onderzoek bedoeld in artikel 44 WBEM slechts betrekking mag hebben op feiten die zich niet langer dan 5 jaar geleden voordeden. De termijn wordt berekend vanaf de datum van de beslissing van het Auditoraat om een ambtshalve onderzoek in te stellen. Volgens Caradon is het in deze zaak niet duidelijk wanneer de datum voor de opening van het onderzoek kan worden gesitueerd. Het openen van een zaak door een clementieverzoek is niet voorzien in de wet. In geval van een ambtshalve onderzoek, is volgens Caradon vereist dat er sprake is van een formele beslissing van het Auditoraat op grond van artikel 44 §1 WBEM of, voor de inwerkingtreding van de nieuwe mededingingswet, van het Korps Verslaggevers op grond van artikel 23 §1 van de oude wet. Het ontbreken van een beslissing waaruit zou blijken dat op 29 oktober 2004 een ambtshalve onderzoek werd opgestart, stelt volgens Caradon het probleem dat niet kan worden bepaald welke de termijn is die relevant is voor de berekening van de verjaringstermijn bedoeld in artikel 88 §1 WBEM. Immers, enkel feiten die zich gedurende de vijf jaar voorafgaand aan het onderzoek hebben voorgedaan kunnen het onderwerp uitmaken van het onderzoek, aldus Caradon.

48. Bij ontbreken van een formele beslissing waarbij het Auditoraat een beslissing zou genomen hebben om een ambtshalve onderzoek op te starten, kan slechts rekening worden gehouden met de eerste onderzoeksdaad in het kader van deze zaak en dat zou het verzoek om inlichtingen zijn dat op 6 september 2006 naar Quin is verstuurd. Derhalve zou het onderzoek volgens Caradon slechts betrekking kunnen hebben op feiten die zich voorgedaan hebben na 6 september 2001 en dit op grond van de interpretatie die wordt gegeven aan artikel 88 §1 WBEM. Volgens Caradon zijn het onderzoek en het verslag onwettig omdat het Auditoraat en de Dienst het betreffende artikel geschonden hebben door het onderzoek ook te voeren naar feiten die dateren van voor die genoemde datum. Minstens zou de Raad moeten erkennen in zijn beslissing dat hij zich niet kan steunen op gegevens die betrekking hebben op feiten van voor 6 september 2001.

49. Volgens de auditeur staat vast dat het Korps Verslaggevers naar aanleiding van het clementieverzoek een ambtshalve onderzoek heeft opgestart. De WBEM voorziet geen formele bepalingen voor het openen van een ambtshalve onderzoek. Met andere woorden wordt volgens de auditeur het ambtshalve onderzoek geopend door een dossiernummer toe te kennen aan het onderzoek dat werd geopend op grond van het clementieverzoek ingediend door Masco. Van het openen van het onderzoek bestaat dan het bewijs van de inschrijving in het register van de griffie.

50. Om dezelfde redenen werd volgens de auditeur bij het indienen van het tweede clementieverzoek een nieuw dossiernummer toegekend. Beleidsmatig werd door het Korps Verslaggevers telkens bij het indienen van een clementieverzoek een ambtshalve onderzoek opgestart. Het feit dat aan het tweede clementieverzoek dat in feite betrekking had op een reeds ambtshalve geopend dossier een nieuw nummer werd gegeven, was volgens de auditeur een materiële vergissing.

51. In verband met de beperking van de onderzoeksbevoegdheid in de tijd, antwoordt de auditeur dat uit het gemotiveerd verslag blijkt dat de verjaring in hoofde van artikel 88 §1 WBEM niet kan worden ingeroepen indien de betrokkenen zelf hebben erkend dat de feiten verder teruggaan dan de in de wet voorziene vijf jaar (continue inbreuk). Ten aanzien van de recente wetswijziging die door Caradon wordt geciteerd, merkt de auditeur op dat de recente toevoeging aan de wet juist tot doel had om de problematiek rond de verjaring te verduidelijken en de rechtspraak van de Raad ter zake te bevestigen.

52. Voor de berekening van de termijnen zoals voorzien in artikel 88 WBEM, zowel voor wat betreft het onderzoek als de beslissing ten gronde, is het vereist dat het moment van het begin van het onderzoek kan worden bepaald. Echter, zoals de auditeur ook opmerkt, voorziet de wet niet in de formele modaliteiten voor het openen van een onderzoek. In geval van een klacht of een verzoek tot het openen van een onderzoek door de minister is de datum van het begin van de procedure eenvoudig te bepalen, in geval van een ambtshalve onderzoek bevat de wet daaromtrent geen nuttige indicaties.

53. Derhalve is de Raad van oordeel dat geen te formalistische interpretatie kan worden gegeven aan de wet op dit punt, met die beperking dat, bij twijfel, de voor de onderneming meest gunstige interpretatie moet worden gekozen. De opening van een onderzoek kan blijken uit het stellen van een onderzoeksdaad en/of uit een formele verrichting die betrekking heeft op het onderzoek zoals de inschrijving van de zaak ter griffie.

54. Wanneer het Auditoraat na ontvangst van een clementieverzoek beslist om een ambtshalve onderzoek te openen en een dossiernummer toe te kennen aan de zaak, kan er worden van uitgegaan dat een onderzoek is geopend. Artikel 88 § 1 WBEM neemt de beslissing om het onderzoek ambtshalve te openen als uitgangspunt.

In ieder geval, indien er al twijfel zou bestaan over de beslissing van het Auditoraat, quod non, kan redelijkerwijze als aanknopingspunt worden genomen ten laatste de datum waarop de eerste onderzoeksdaad wordt gepleegd. In dit geval kan dat zijn het eerste verzoek om inlichtingen dat werd verstuurd op 6 september 2006.

55. Voor wat betreft de verjaringstermijn ingeval van voortdurende inbreuken, treedt de Raad de auditeur bij. Zoals de Raad eerder heeft gesteld, volgt uit het wetgevend kader en uit de rechtspraak, zowel op Belgisch als op Europees niveau, dat de verjaringstermijn voor voortdurende inbreuken maar een aanvang neemt bij beëindiging van de inbreuk (Beslissing 2008-I/O- 13 van de Raad van 4 april 2008, BBP).

Zoals de auditeur terecht stelt, is de recente wetswijziging (Wet van 6 mei 2009 houdende diverse bepalingen, artikel 156, B.S. 19 mei 2009, p. 37879) bedoeld geweest om de rechtspraak van de Raad die een uitlegging bevatte van het geldende recht, te consolideren. Dit blijkt ook uit de toelichting van de wet (Memorie van Toelichting, Parl. Doc. Kamer, 2008-2009, nr. 1786/001, p. 82). Dit geldt dus zowel voor de verjaringstermijn die betrekking heeft op het onderzoek, als voor deze die betrekking heeft op de beslissing en eventuele sanctionering door de Raad.

56. In ieder geval zal hierna blijken dat de Raad in deze zaak de duur van de inbreuk zodanig definieert dat alleszins niet verder in de tijd wordt teruggegaan dan de datum in 2001 die door Caradon is aangehaald als vroegst mogelijke datum (zie hierna onder 6.3).

5.2. Ten aanzien van de vertrouwelijkheid

57. De onderneming Caradon voert aan dat de samenstelling van het dossier in deze zaak strijdig is met het artikel 44 §6 en 7 WBEM en met het recht op verweer, in die mate dat de kamer van de Raad kennis heeft gekregen van vertrouwelijke informatie waartoe Caradon geen toegang heeft gekregen.

Volgens Caradon moet de Raad wegens deze onwettigheid van het dossier beslissen dat er voor hem geen aanleiding bestaat om op te treden, minstens moet de Raad Caradon alsnog toegang geven tot de vertrouwelijke gegevens die ter kennis zijn gesteld aan de Raad.

58. De auditeur voert aan dat vertrouwelijke gegevens komend van de onderneming die het voorwerp uitmaken van het onderzoek en die door deze onderneming ter verdediging worden aangewend, niet uit het onderzoeksdossier moeten worden verwijderd en dus toegankelijk moet zijn voor de Raad, ook wanneer er verschillende ondernemingen bij het onderzoek betrokken zijn. Slechts op deze wijze kan

Publieke versie

een juist evenwicht gevonden worden tussen een eerlijk proces en de verplichting tot vrijwaring van vertrouwelijke gegevens.

Verder wijst de auditeur er in zijn schriftelijke opmerkingen op dat de stelling van Caradon ertoe zou leiden dat ofwel alle vertrouwelijke informatie uit het dossier zou moeten worden verwijderd, ofwel dat all vertrouwelijke informatie per definitie toegankelijk zou worden voor alle betrokken ondernemingen. Het kan niet de bedoeling zijn in een mededingingsonderzoek dat alle vertrouwelijke informatie in het publiek domein terecht komt.

59. Zoals bepaald in artikel 44 §6 WBEM heeft de auditeur alvorens het verslag neer te leggen, een inventaris opgesteld van alle documenten en gegevens die verzameld zijn tijdens het onderzoek en zich uitgesproken over hun vertrouwelijkheid. De vertrouwelijkheidsbeoordeling door de auditeur volgt uit de codes die aan elk document worden gegeven en die voorkomen in de inventaris zoals die aan de betrokken ondernemingen ter beschikking wordt gesteld.

60. Voorafgaand aan de neerlegging van het verslag voorziet de wet derhalve in een vertrouwelijkheidstoetsing die moet gebeuren ten aanzien van elke betrokken onderneming die aanspraak maakt op het vertrouwelijk karakter van bepaalde documenten of gegevens. In dat kader is voorzien in een procedure waarbij de auditeur de kwalificatie door de betrokken onderneming die de gegevens aanlevert, kan betwisten, en desgevallend in een beroep voor de betrokken onderneming bij een raadslid van de Raad dat geen zitting heeft in de kamer die de zaak zou behandelen (art 44 § 8 WBEM). Na het doorlopen van deze procedure worden de vertrouwelijke documenten uit het onderzoeksdossier verwijderd en vervangen door een niet-vertrouwelijke samenvatting of versie (art. 44 § 7 voorlaatste alinea).

61. Caradon verwijst in dit kader naar een specifiek document, de clementieaanvraag van Quinn, waarvan Caradon slechts een niet-vertrouwelijke versie heeft mogen inkijken, terwijl zij uit het dossier afleidt dat de vertrouwelijke versie wel toegankelijk is voor de Raad.

62. De Raad is reeds eerder in de gelegenheid geweest om de desbetreffende wettelijke bepalingen alsook principes waarop zij gebaseerd zijn, uit te leggen en toe te passen. In dat kader is een onderscheid gemaakt tussen het onderzoeksdossier, namelijk het dossier waartoe toegang wordt verleend aan de door het verslag geïdentificeerde ondernemingen, en het dossier waarvan de kamer kennis neemt (Beslissing 2008-C/C-52 van de Raad van 1 oktober 2008, Kinopolis, in beroep op dit punt niet weersproken door het Hof van beroep, arrest van 11 maart 2010, Beslissing 2009-I/O-11 van 28 mei 2009, Base/Proximus).

63. Noch uit de wet, noch uit de voorbereidende werken ervan, valt af te leiden dat het de bedoeling zou zijn geweest dat de kamer van bepaalde gegevens verstoken zou blijven. Integendeel, zoals de Raad eerder stelde, kan dit onmogelijk worden beschouwd als de bedoeling van de wet, dan wel volgen uit de rechtsbeginselen die aan deze probleemstelling ten gronde liggen.

64. De rechten van de betrokken ondernemingen zijn gewaarborgd door het beginsel dat bepaalt dat de Raad zich niet kan baseren op gegevens die zouden worden gebruikt tegen een onderneming die zelf tot de gegevens geen toegang heeft gehad. Dit principe is overigens ook neergelegd in art. 48 §7 WBEM en moet geacht worden te gelden voor alle gegevens die zijn aangebracht in het kader van de procedure voor de Raad.

65. Verder worden de rechten van de betrokken ondernemingen gevrijwaard door de verplichting dat er steeds een niet-vertrouwelijke versie ter beschikking wordt gesteld. De auditeur staat er voor in dat de niet-vertrouwelijke versie een juiste balans vindt tussen de bescherming van vertrouwelijkheid en het algemeen belang van het onderzoek.

66. De Raad treedt op als rechtcollege en het beginsel van “equality of arms” waar Caradon gewag van maakt, kan niet gelden tussen de betrokken ondernemingen enerzijds en de kamer van de Raad

anderzijds. In de procedure betreffende restrictieve mededingingspraktijken zoals opgezet in de WBEM staan er voor de Raad als rechtscollege twee partijen: langs de ene kant de betrokken ondernemingen die gevisieerd worden in het verslag en die ten volle hun rechten van verdediging moeten kunnen uitoefenen, en langs de andere kant de auditeur die van oordeel is dat inbreuken op de wet zijn gepleegd en vraagt aan de Raad om een beslissing te nemen. De “equality of arms” dat als beginsel terug te leiden is tot artikel 6 EVRM moet zich situeren op het niveau van de partijen.

67. Zoals de Raad eerder heeft geoordeeld kan het feit dat de kamer van de Raad kennis zou hebben gekregen van bepaalde gegevens waartoe de betrokken ondernemingen geen toegang hebben gekregen, niet in strijd zijn met de WBEM noch de onderliggende principes, noch met de bedoeling van de wetgever.

Zoals door de auditeur in deze zaak ook is benadrukt, is het ondenkbaar dat een onderzoek geen gegevens zou kunnen opleveren in een onderzoeksdossier, dat niet voor alle ondernemingen toegankelijk zou zijn. Dit is zeker het geval in aanwezigheid van clementieverzoeken. Een dergelijke situatie zou de bescherming van vertrouwelijkheid, waar ook Caradon overigens in deze zaak beroep op heeft gedaan voor van haar afkomstige stukken, volledig uithollen.

68. De bescherming van vertrouwelijkheid heeft als doel om te vermijden dat andere ondernemingen, mogelijk concurrenten, kennis kunnen nemen van deze gegevens. Het valt niet in te zien welk belang als zodanig zou worden gediend door een situatie waarbij de leden van de kamer van dergelijke vertrouwelijke informatie geen kennis zouden kunnen nemen.

Als dat zo zou zijn, wordt niet alleen de efficiëntie van een mededingingsonderzoek en de procedure voor de Raad in gevaar gebracht maar ook de bescherming van de gerechtvaardigde vertrouwelijkheid van de gegevens afkomstig van andere ondernemingen.

69. Het valt in ieder geval niet in te zien, althans is het onvoldoende aangetoond, dat het enkele feit dat de kamer toegang heeft tot vertrouwelijke gegevens de rechten van verdediging van Caradon kan aantasten.

70. De Raad verwierpt dan ook de stelling dat de samenstelling van het dossier in strijd is met artikel 44 §6 en 7 WBEM en stelt vast dat het niet is aangetoond hoe de samenstelling van het dossier de rechten van verweer van Caradon schendt.

5.3. Ten aanzien van de bewijsvergaring

5.3.1 Stelling van Caradon

71. In de onderhavige procedure wordt tevens door Caradon aangevoerd dat bepaalde bewijselementen, meer bepaald telefoonfacturen, op onrechtmatige wijze verkregen zouden zijn, althans dat noch de auditeur noch de Dienst (thans Algemene Directie) bevoegd waren om kennis te nemen van de facturen.

72. In het onderzoeksdossier van de auditeur komen stukken voor die deels zijn opgevraagd via een verzoek om inlichtingen in de zin van artikel 44 WBEM. Het gaat om een groot aantal facturen en documenten die betrekking hebben op telefoonverkeer tussen werknemers van de betrokken ondernemingen.

73. Henrad (Caradon) heeft in de loop van de procedure beroep aangetekend tegen de beslissing van de auditeur van 19 november 2007 om de vertrouwelijkheid op te heffen van bij deze onderneming opgevraagde telefoongegevens. Het bevoegde raadslid dat uitspraak deed over dat beroep heeft dit verworpen en zich tegelijk onbevoegd verklaard om uitspraak te doen over de rechtmatige verkrijging van de genoemde telefoongegevens, waar toen door Caradon reeds bezwaar tegen gemaakt werd.

74. Het argument inzake de telefoonfacturen wordt gebaseerd op het geheim inzake elektronische communicatie zoals neergelegd in de wet van 13 juni 2005 betreffende elektronische communicatie

(B.S. 20 juni 2005, Ed. 2, p. 28070, hierna afgekort: WEC).

75. Er zou sprake zijn van een wettelijk beschermd geheim inzake elektronische communicatie dat eenieder verbiedt om met opzet kennis te nemen van het louter bestaan van alle informatie die via elektronische weg verstuurd zou zijn en die niet persoonlijk voor hem bestemd is. Op dit principiële geheim inzake communicatie zoals neergelegd in de WEC, zijn een beperkt aantal uitzonderingen die hier volgens Caradon echter niet van toepassing zijn.

76. Verder wordt verwezen naar artikel 8 EVRM dat het beginsel bevat van de bescherming van het privéleven en de correspondentie. Uit de relevante rechtspraak volgt volgens Caradon dat het opsporen en het gebruiken van informatie met betrekking tot telefoongesprekken onder de bescherming valt van artikel 8 EVRM. Ook op dit beginsel zijn uitzonderingen toegelaten maar aan de voorwaarden voor uitzondering is volgens Caradon niet voldaan.

77. Volgens Caradon hebben noch de auditeur noch de leden van de Dienst (thans Algemene Directie) de nodige wettelijk vereiste bevoegdheid om kennis te nemen van gegevens inzake elektronische communicatie. Het staat volgens de onderneming vast dat er geen sprake is van toestemming van alle direct of indirect betrokken personen. Daarmee is inbreuk gepleegd op artikel 124 WEC volgens Caradon.

78. Voor wat betreft de uitzondering, is er in het kader van de WBEM slechts sprake van de algemene onderzoeksbevoegdheid van de auditeurs en ambtenaren van de Dienst die voorkomt in artikel 44 §3 WBEM. Volgens Caradon volstaat deze algemene onderzoeksbevoegdheid niet om de inbreuk op het geheim inzake elektronische communicatie te verantwoorden.

79. De auditeur weerlegt de kritiek van Caradon door te wijzen op de algemene onderzoeksbevoegdheid die de wet toekent aan het Auditoraat en de leden van de Algemene Directie Mededinging en merkt op dat Caradon deze algemene onderzoeksbevoegdheid ook erkent. Verder wijst de auditeur erop dat het onderzoek en de analyse van telefoon- en emailverkeer deel uitmaken van de standaardprocedure in mededingingsonderzoeken. Hij concludeert dat de stelling van Caradon onder geen enkel beding kan worden aanvaard.

5.3.2 Bescherming van het geheim inzake elektronische communicatie

80. De Raad stelt inderdaad vast dat er in het onderzoeksdossier sprake is van telefoonfacturen waarvan de inhoud toelaat om een aantal gegevens inzake telefoonverkeer in het verleden vast te stellen: de nummers die betrokken zijn bij de communicaties, de duur ervan en de frequentie. De facturen vermelden geen namen van bestemmingen van de communicaties. Deze zijn deels, doch niet allemaal, verkregen via verzoeken om inlichtingen van de auditeur tijdens het onderzoek. Sommige facturen werden vrijwillig overgemaakt.

81. De Raad stelt vast dat artikel 124 van de WEC het zogenaamde geheim inzake elektronische communicatie omschrijft. Dit artikel vormt de omzetting van artikel 5 van Richtlijn 2002/58/EG van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijk levenssfeer in de sector elektronische communicatie (Pb. EG (2002) L 102, p. 37) en luidt als volgt:

“Indien men daartoe geen toestemming heeft gekregen van alle andere, direct of indirect betrokken personen, mag niemand:

- 1. met opzet kennis nemen van het bestaan van informatie van alle aard die via elektronische weg is verstuurd en die niet persoonlijk voor hem bestemd is;*
- 2. met opzet de personen identificeren die bij de verzending van de informatie en de inhoud ervan betrokken zijn;*
- 3. onverminderd de toepassing van de artikelen 122 en 123, met opzet kennisnemen van gegevens inzake elektronische communicatie en met betrekking tot een andere persoon;*

Publieke versie

4. *de informatie, identificatie of gegevens die met of zonder opzet werden verkregen, wijzigen, schrappen, kenbaar maken, opslaan of er enig gebruik van maken.”*

De artikelen 122 en 123 waarvan sprake onder 3, handelen over de verplichtingen van de telecomoperatoren.

82. Eerst moet worden nagegaan of het gebruik van deze gegevens (kopies van mobiele telefoonfacturen) in het kader van een onderzoek naar restrictieve mededingingspraktijken te kwalificeren is als kennisname en gebruik in de zin van artikel 124 WEC.

83. De Raad is van oordeel dat de wettelijke bepaling die door Caradon wordt aangehaald in werkelijkheid ziet op de kennisname van informatie (inhoud) die via elektronische weg wordt verstuurd en informatie betreffende het versturen via elektronische weg tijdens de transmissie. Met andere woorden, de bescherming van het geheim van elektronische communicatie ziet op de bescherming tijdens de elektronische communicatie.

De aard van de uitzonderingen die voorzien zijn in artikel 125 (zie hierna) toont dit aan: er is bijvoorbeeld sprake van afluisteren, gebruikmaken van de communicatie voor interventies van hulpdiensten, het uitvoeren van controle door het BIPT.

Ook de bijzondere regelingen inzake afluisteren die voorzien zijn in het strafrecht en die door Caradon worden geciteerd, tonen dit aan. Het afluisteren of opnemen van gesprekken tijdens transmissie is een maatregel met een ingrijpend karakter waardoor het geheim van de communicatie kan worden geschonden.

84. Van dergelijke maatregelen is hier geen sprake want het gaat om kennisname achteraf van gegevens betreffende elektronische communicatie middels kennisname van de schriftelijke weerslag in een factuur.

85. De Raad is van oordeel dat hier ook relevant is dat het gaat om telefoonfacturen die zijn opgemaakt door de operator aan de abonnee of gebruiker van de diensten van die operator. Er is dus geen gebruik van informatie die zich nog op het netwerk bevindt maar slechts het gebruik van de schriftelijke neerslag van de contractuele relatie die bestaat tussen de operator en de gebruiker, namelijk via de factuur. Die factuur omvat de beschrijving van de geleverde diensten, met name de gevoerde gesprekken met vermelding van bestemming (nummers), de duur en het tijdstip. Het gaat dus om een afgeleide van de communicatie zelf in de vorm van een factuur achteraf.

Ook om die reden is de Raad van oordeel dat het gebruik van de facturen niet valt onder het geheim van de elektronische communicatie in de zin van artikel 124 WEC.

86. Bovendien moet er op worden gewezen dat de interpretatie die aan deze bepaling wordt gegeven door Caradon, meer bepaald ten aanzien van het vereiste van toestemming, onwerkbaar zou zijn in de praktijk en niet in lijn is met de bedoeling van de wetgever.

De vermelding van het vereiste van toestemming ondersteunt de hierboven vermelde interpretatie: het is alleen zinvol te spreken over toestemming wanneer het gaat om een ingrijpen tijdens de transmissie. De stelling dat elke betrokkene bij een elektronische communicatie toestemming zou moeten geven wanneer in een later stadium kopies worden gebruikt van een factuur, bijvoorbeeld ook door één van de betrokkenen zelf, is in de praktijk ondenkbaar.

87. De bescherming van artikel 8 EVRM is potentieel ruimer dan deze die door artikel 124 WEC wordt voorgeschreven. Artikel 8 EVRM luidt als volgt:

1) *“Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling.*

2) *Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit*

recht, dan voor zover bij de wet voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.”

88. Niet alleen wordt meer dan alleen elektronische communicatie geïmplementeerd maar uit de rechtspraak blijkt inderdaad ook dat het gebruik van gegevens meer dan alleen tijdens de transmissie, binnen het toepassingsgebied kan vallen.

Uit artikel 8 EVRM volgt echter ook dat het recht op bescherming niet absoluut is: op basis van het tweede lid zijn een grote verscheidenheid aan ingrijpende onderzoeksmaatregelen door overheidsinstanties toegelaten, onder meer in het kader van een mededingingsonderzoek (zie genoemd hierna in nr. 97).

5.3.3 Uitzonderingen op het communicatiegeheim

89. Als de Raad al zou aannemen dat het toepassingsgebied van artikel 124 WEC dermate ruim is dat deze bepaling tevens ziet op de kennisname door een overheidsorgaan als de mededingingsautoriteit van gegevens over telefonisch verkeer, met inbegrip van de schriftelijke weerslag daarvan, quod non, dan nog is er in het wettelijk regime inzake de bescherming van de vrije mededinging voorzien in voldoende waarborgen die kunnen kwalificeren als een wettelijke uitzondering op het beginsel van de genoemde bescherming.

90. In concreto gaat het zowel over de wettelijke uitzondering die is neergelegd in artikel 125 §1 WEC als over de uitzondering die vervat is in artikel 8 EVRM waar Caradon ook naar verwijst.

91. Artikel 125 § 1 WEC luidt als volgt:

“De bepalingen van artikel 124 van deze wet en de artikelen 259bis en 314bis van het Strafwetboek zijn niet van toepassing:

1) wanneer de wet het stellen van de bedoelde handelingen toestaat of oplegt;

...

4) wanneer de handelingen door het Instituut worden gesteld in het kader van zijn algemene opdracht inzake toezicht en controle“

Het artikel vervolgt met een reeks andere uitzonderingsgronden die in dit kader niet zijn ingeroepen.

92. Uit artikel 8 tweede lid EVRM (zoals hiervoor geciteerd in nr. 87) volgt dat inmenging van het privéleven toegelaten is voor zover deze bij wet voorzien is, noodzakelijk is in een democratische samenleving en in het belang van één van de doelstellingen in artikel 8 lid 2 vermeld, waaronder onder meer het economische welzijn van het land.

93. Caradon beroept zich voor de Raad in dit kader op het gebrek aan een adequate wettelijke basis voor het gebruik van de betwiste stukken die betrekking hebben op elektronische communicatie.

94. De WBEM geeft op verschillende plaatsen een ruim omschreven bevoegdheid aan de auditeurs en de door de minister gemachtigde ambtenaren van de Dienst:

(artikel 44 §2): *“Ter vervulling van de hen opgedragen taken, kunnen de auditeurs alle noodzakelijke inlichtingen inwinnen bij de ondernemingen en ondernemingsverenigingen. Zij bepalen de termijn binnen dewelke deze inlichtingen hen moeten worden medegedeeld.”*

(artikel 44 § 3): *“.... Zij zijn eveneens bevoegd om alle inlichtingen op te sporen en om alle noodzakelijke vaststellingen te doen met het oog op de toepassing van de artikelen 6 tot 10”*

(artikel 44 § 3, vierde alinea: *“Zij verzamelen alle inlichtingen, nemen alle geschreven of mondelinge*

verklaringen of getuigenissen af, doen zich alle documenten of inlichtingen, wie ook de houder ervan is, mededelen, die zij nodig achten ter vervulling van hun opdracht en waarvan zij kopie mogen nemen, en doen ter plaatse de nodige vaststellingen”.

95. De wet bevat derhalve voor het verzamelen van bewijzen een algemeen omschreven onderzoeksbevoegdheid voor het Auditoraat en de Dienst die overeenstemt met de bevoegdheden zoals die bestaan op Europees niveau en in de meeste lidstaten. Het kan niet ernstig betwist worden dat facturen van mobiele communicaties vallen onder de documenten waarvan sprake in de hiervoor geciteerde wetsartikelen.

De mogelijkheid om dergelijke documenten te gebruiken is, voor zover bekend, ook nog nooit het onderwerp geweest van een rechtsmiddel bij de communautaire rechter; door Caradon is in dat verband niet op afdoende wijze tegengesproken dat het gaat om courante praktijk van mededingingsautoriteiten zoals door de auditeur is aangevoerd.

96. Uit het gebrek aan een expliciete omschrijving van het type bewijselementen dat mag worden gebruikt, kan niet zonder meer worden afgeleid dat bepaalde bewijselementen uitgesloten zouden zijn. Wel integendeel, de algemene onderzoeksbevoegdheid geeft de meest ruime mogelijkheid aan de auditeur om bewijzen van alle types te gebruiken: er is sprake van “alle documenten, wie ook de houder ervan is”. De wet bevat slechts als criterium dat het gaat om hetgeen de auditeur noodzakelijk acht voor de vervulling van de aan hem door de wet toevertrouwde opdracht.

97. De WBEM bevat een vrij bewijsregime dat enkel zijn beperkingen vindt in de uitzonderingen en de waarborgen die in de wet zijn beschreven, en deze die volgen uit de bescherming van de fundamentele rechten van de betrokken ondernemingen (zoals eventueel deze die volgen uit artikel 8 EVRM). Uit de rechtspraak die door Caradon wordt aangehaald in het kader van artikel 8 EVRM volgt niet dat een dergelijk algemeen geformuleerde bevoegdheidsbepaling onvoldoende zou zijn.

Integendeel, in de context van mededingingsonderzoeken heeft het EHRM hier al over geoordeeld. De rechtspraak hecht met name belang aan de redelijke en proportionele uitoefening van de bevoegdheden tijdens huiszoeken en de aanwezigheden van waarborgen voor de ondernemingen in dat verband (EHRM 16 april 2002, Colas Est e.a./Frankrijk, 37971/97, en EHRM 16 oktober 2007, Wieser en Bicos Beteiligungen GmbH/Oostenrijk, 74336/01). Door Caradon is in dat opzicht geen kritiek geleverd.

98. Voor wat betreft de bescherming van het artikel 8 EVRM dat door Caradon wordt ingeroepen, en dat inderdaad ook kan gelden voor rechtspersonen in het kader van een mededingingsonderzoek (zie het hiervoor geciteerde arrest Colas Est; ook HvJEG 22 oktober 2002, zaak C-94/00, Roquette Frères) geldt dat de mogelijkheid van de betreffende inmenging voorzienbaar moet zijn.

99. Voor wat betreft de voorzienbaarheid moet worden uitgegaan van een ondernemer die het onderwerp uitmaakt van een mededingingsonderzoek. Door Caradon wordt niet aangetoond waarom het onwaarschijnlijk zou zijn dat een onderneming in die positie zich zou verwachten aan het gebruik van telefoongegevens. Integendeel, voert de auditeur aan dat het gebruik van dergelijke bewijselementen gebruikelijk is en is er geen reden voor de kamer om daaraan te twijfelen. Het algemene en ruime karakter van de bevoegdheid van de onderzoeksinstanties blijkt duidelijk uit de hiervoor geciteerde wettelijke bepalingen.

100. De rechtspraak heeft het gebruik van elektronische data (dus met name de inhoud) op basis van een algemeen geformuleerde onderzoeksbevoegdheid als een gerechtvaardigde inmenging in de privacy beschouwd (bijvoorbeeld de zaak Wieser, genoemd in nr. 97). In dit geval gaat het om het gebruik van afgeleide gegevens; het is derhalve niet denkbaar dat daarvoor niet a fortiori hetzelfde zou gelden.

In de zaak Copland waarnaar Caradon verwijst, vond het EHRM dat er onvoldoende wettelijke basis was voor het monitoren van emails van een werknemer door een werkgever (EHRM 3 april 2007, Copland/Verenigd Koninkrijk, 62617/00). Echter, opnieuw moet eerst worden vastgesteld dat het ging

om een ander type “inmenging” dan in de onderhavige zaak aangezien sprake was van monitoring (inhoud van communicatie, net zoals in de zaak Huvig die wordt aangehaald en waar het ging over telefoontaps, EHRM 24 april 1990, Série A, 251-B). Bovendien was het bezwaar van het Hof dat er hoegenaamd geen wettelijke basis was die inhoudelijk in verband stond met de monitoring; hetgeen hier manifest niet het geval is.

De Raad stelt overigens vast dat Caradon zich alleen verzet tegen het gebruik van telefoonfacturen, en niet tegen het gebruik van emailberichten als bewijs in dit dossier. Nochtans, in het licht van haar interpretatie van de toepasselijke regels, die hiervoor door de Raad werd weerlegd, zouden de emailberichten a fortiori onder het geheim van de communicatie moeten vallen aangezien ze inzicht geven in de inhoud van de communicatie. Nochtans is algemeen aanvaard dat dergelijke berichten bewijsmiddelen zijn die in het kader van een mededingingsonderzoek mogen worden gebruikt.

101. Bij het invoeren van meer ingrijpende onderzoeksbevoegdheden, met name de huiszoeking bij privé-personen bij de laatste grote hervorming van de WBEM, werden bijkomende waarborgen ingevoerd die specifiek gericht zijn op de bescherming van de privépersoon. Het gaat o.m. om de tussenkomst van de onderzoeksrechter. De wetgever wilde hiermee het verloop van het onderzoek doen overeenstemmen met de vereisten van het EVRM, meer bepaald artikel 8 EVRM dat ook hier door Caradon wordt aangehaald. Daaruit kan worden afgeleid dat de “klassieke” maatregelen van onderzoek, zoals het in beslag nemen of opvragen van alle documenten (zoals telefoonfacturen), reeds in overeenstemming werden geacht met het EVRM. De Raad huldigt op basis van het voorgaande ook het standpunt dat dit het geval is.

102. Tenslotte steunt Caradon zijn middel in verband met het geheim van de elektronische communicatie nog op de verwijzing naar de algemene onderzoeksbevoegdheid van het BIPT in artikel 125 WEC, de beschrijving van de bijzondere bevoegdheid van de Raad inzake de geschillen tussen telecommunicatieoperatoren, en de analogie met het strafprocesrecht.

103. Uit de algemene onderzoeksbevoegdheid die in artikel 125 WEC aan het BIPT wordt toegekend, kan niet a contrario worden afgeleid dat het Auditoraat een dergelijke bevoegdheid niet heeft. Het spreekt voor zich dat de bevoegdheid van het BIPT in de WEC wordt geregeld, het is de wet die haar bevoegdheden regelt. De bevoegdheden van het Auditoraat zijn geregeld in de WBEM die als wet wordt beschouwd in de zin van artikel 125, onder (1) WEC (artikel hiervoor geciteerd in nr. 91).

104. Voor wat betreft de verwijzing naar de bijzondere bevoegdheid van de Raad in artikel 122 § 6 WEC, geldt een gelijkaardige redenering. Het gaat om een bijzonder type contentieux dat niet geregeld is in de WBEM en qua aard afwijkt van de algemene taken en bevoegdheden van de Raad zoals beschreven in de WBEM. Immers, er is sprake van geschillenbeslechting tussen verschillende ondernemingen en niet van het onderzoeken en eventueel sanctioneren van inbreuken op de mededingingsregels in het algemeen belang. De basis voor de bevoegdheid ligt in de WEC en in dat verband wordt op dat punt een bijzondere uitzondering beschreven.

105. Tenslotte kan de verwijzing naar bepalingen uit het wetboek van strafvordering en de wetgeving inzake de rechtspositie van gedetineerden, niet slagen. Uit het voorgaande volgt dat de praktijken waarvan sprake in het kader van het strafonderzoek (aftappen, afluisteren, openen van briefwisseling) anders van aard zijn dan het gebruik van gegevens waarvan hier sprake. Bovendien betekent de aanwezigheid van een meer gedetailleerde bevoegdheidsomschrijving in bepaalde onderdelen van het strafrecht, in aanvulling op de algemene bevoegdheidsomschrijving van het parket, op zich nog niet dat de bevoegdheidsomschrijving van de mededingingsautoriteit onvoldoende zou zijn.

106. Als het al zo zou zijn, quod non, dat de wettelijke bevoegdheidsbeschrijving niet adequaat zou zijn, dan nog is de vraag wat daarvan de gevolgen zouden zijn. Op dat punt heeft Caradon geen overtuigende elementen aangebracht. Als er al sprake zou zijn, quod non, van een onrechtmatige inmenging in de communicatie, is derhalve twijfel gerechtvaardigd over de sanctie die de Raad daaraan

zou moeten verbinden (zie Cass. 10 maart 2008, RVA/AN, S.07.0073.N).

107. De Raad is derhalve van oordeel dat door de betrokken onderneming onvoldoende werd aangetoond dat de betreffende telefoonfacturen op onrechtmatige wijze zouden zijn verkregen, namelijk zonder dat daarvoor een geldige rechtsbasis zou bestaan. Het lijdt geen twijfel dat de auditeur bevoegd is op grond van de WBEM, dewelke de basis vormt voor zijn optreden. Om die reden reeds moet het middel van Caradon worden verworpen. Voor zover ook wordt betoogd dat de uitoefening van de bevoegdheid door de auditeur desalniettemin in strijd komt met de WEC of met het EVRM, is de Raad om de hiervoor genoemde redenen van oordeel dat ook op dat punt het middel moet worden afgewezen.

VI. Inbreuk op het kartelverbod

108. Artikel 2 WBEM verbiedt overeenkomsten tussen ondernemingen, besluiten van ondernemingsverenigingen en onderling afgestemde feitelijke gedragingen welke ertoe strekken of als gevolg hebben dat de mededinging op de Belgische betrokken markt of een wezenlijk deel ervan, merkbaar wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Het rechtstreeks of zijdelings bepalen van aan- of verkoopprijzen of andere contractuele voorwaarden wordt uitdrukkelijk vermeld in het kartelverbod van artikel 2 §1 onder 1 WBEM.

6.1. Inleidend: bewijslast

109. Voor de beantwoording van de vraag of de gedragingen van de betrokken ondernemingen kunnen worden beschouwd als een inbreuk op het kartelverbod omdat zij als doel en/of als gevolg hebben dat de concurrentie in België of in een wezenlijk deel daarvan op merkbare wijze wordt beperkt, moet de Raad acht slaan op alle feitelijke en juridische omstandigheden zoals die blijken uit het verslag, uit het dossier en uit de voor de Raad door partijen aangebrachte elementen.

Daarbij geldt als uitgangspunt dat de bewijslast voor het inbreukmakend karakter van de feiten ligt bij de autoriteit, die alle constitutieve elementen van de verbodsbepalingen van respectievelijk artikel 2 WBEM en/of artikel 101 VWEU moet bewijzen (artikel Vo.1/2003, Pb. EG 2003, L1, p. 1). In de Belgische context betekent dit dat de auditeur de bewijslast heeft.

110. Zoals de Raad al eerder heeft gesteld, moeten de aangevoerde elementen van dien aard zijn dat ze tot een vaste overtuiging leiden dat een inbreuk is gepleegd op basis van nauwkeurig bepaalde en onderling overeenstemmende bewijzen. Het geheel van aanwijzingen en elementen die aangevoerd zijn voor de Raad, kunnen tot deze overtuiging leiden. Daarnaast moet voor elk van de ondernemingen de toerekenbaarheid van de inbreuk worden bepaald (zie hierna onder 6.3).

111. In de onderhavige zaak is er sprake van samenloop van ondernemingen die een clementieverzoek hebben ingediend enerzijds, en ondernemingen die een dergelijk verzoek niet deden anderzijds. Bij de ondernemingen die geen clementieverzoek deden, is er desalniettemin één onderneming die de inbreuk, behoudens voor wat betreft de duur, erkent.

112. Op basis van vaste rechtspraak heeft de Raad al eerder gesteld dat in aanwezigheid van clementieverzoeken, de erkenning van de inbreuk door partijen relevant is voor de beoordeling van de Raad. In dergelijke gevallen kan de Raad zich in haar motivering beperken tot het bespreken van enkel de constitutieve elementen van het kartelverbod die specifiek nadere bespreking behoeven (zie Beslissing BBP, hiervoor geciteerd in nr. 55).

113. In aanwezigheid van een samenloop van ondernemingen zoals hiervoor beschreven, moet ten aanzien van de ondernemingen die geen clementieverzoek hebben ingediend en/of geen inbreuk hebben erkend, het geheel van toepassingsvoorwaarden voor het kartelverbod worden nagegaan. De bewijsstandaard wordt als zodanig niet beïnvloed door de aanwezigheid van ondernemingen die wel of geen clementieverzoek hebben ingediend, doch wel de motivering door de Raad.

6.2. Vaststelling en kwalificatie van de inbreuk

6.2.1 Het bestaan van concurrentiebeperkend gedrag

114. Het verslag stelt een geheel van feiten aan de orde die door de auditeur gekwalificeerd zijn als onderlinge afgestemde feitelijke gedragingen in de zin van artikel 2 WBEM en artikel 101 VWEU.

115. Het gaat om vermeend overleg tussen concurrenten op de relevante markt, die op regelmatige wijze, doorgaans met betrokkenheid van dezelfde personen, concurrentiegevoelige informatie uitwisselden en/of hun prijsbeleid op elkaar afstemden.

116. In concreto stelt het verslag dat het voornaamste onderwerp van de informatie-uitwisseling en de afstemming de brutogroothandelsprijzen waren, meer bepaald de periodieke aanpassingen van die prijzen. Met brutogroothandelsprijzen wordt bedoeld de prijzen die door de betrokken ondernemingen werden aangerekend aan groothandelaars van radiatoren, die op hun beurt grotendeels verder leveren aan installateurs. Er is sprake in het verslag van multilaterale en bilaterale afspraken, waar steeds de betrokken ondernemingen, dan wel allen, dan wel twee ervan, bij betrokken waren.

117. De Raad stelt vast dat de auditeur melding maakt van bepaalde praktijken die plaatsvonden binnen de vereniging ACRA, onder meer het opstellen van marktstatistieken.

118. Op basis van het verslag en het dossier komt de Raad tot het oordeel dat de genoemde praktijken in verenigingsverband klaarblijkelijk slechts betekenis toekomen in relatie met de onderling afgestemde feitelijke gedragingen in hoofde van de betrokken ondernemingen.

De vergaderingen van de vereniging lieten aan de concurrenten toe om overleg te plegen en informatie uit te wisselen, alsmede hun concurrentieel gedrag af te stemmen. Zij boden een forum voor horizontaal overleg op regelmatige basis.

119. Er zijn onvoldoende elementen aangebracht om de marktstatistieken van de beroepsvereniging op zelfstandige wijze als een inbreuk te beschouwen en de Raad stelt bovendien vast dat de vereniging, die ondertussen niet meer blijkt te bestaan, niet weerhouden is door de auditeur als betrokken onderneming of ondernemingsvereniging in het verslag of in zijn voorstel tot beslissing.

120. Volgens de Raad is er afdoende aangetoond middels het onderzoeksdossier en het verslag dat er sprake is van een geheel van feitelijke elementen die voldoende samenhang vertonen en een uiting zijn van de wil van concurrenten om hun commercieel gedrag te coördineren.

121. Wanneer verschillende handelingen, wegens hun identiek doel, de mededinging verstoren, en deel uitmaken van een totaalplan, dan mag de verantwoordelijkheid voor die handelingen bepaald worden aan de hand van de deelneming aan die handelingen (Gerecht 14 december 2006, zaken T-259/02 tot en met T-264/02 en T-271/02, r.o. 111). Het bestaan van een duidelijke continuïteit voor wat betreft de gebruikte methodes en de vastgestelde handelingen, is daarbij doorslaggevend (Gerecht 12 december 2007, zaken T-101/05 en T-111/05, BASF en UCB).

122. In dit geval is er, in de afgebakende periode (zie hieronder in 6.3) op voldoende wijze sprake van continuïteit ten aanzien de betrokken personen, de besproken onderwerpen, de wijze waarop het overleg plaatsvond en werd opgevolgd.

123. Uit het dossier kan worden afgeleid dat bij de betrokkenen de wil bestond om hun gedrag op de markt te coördineren. Het gaat om een vorm van coördinatie die, zonder dat het tot een eigenlijke overeenkomst komt, de risico's van de mededinging geheel of gedeeltelijk welbewust vervangt door feitelijke samenwerking (HvJEG 4 juni 2009, zaak C-8/08, T-Mobile e.a., r.o. 26 ev.).

124. De Raad verwijst voor de multilaterale contacten, op niet exhaustieve wijze, naar verslagen van ACRA vergaderingen en aantekeningen die verschillende aanwezigen maakten van vergaderingen ter

gelegenheid van ACRA bijeenkomsten, bijvoorbeeld voor wat betreft vergaderingen op 26 januari 2004 en 29 maart 2004. Voor de vergaderingen bevatten het dossier en het verslag telkens uit verschillende bronnen aanwijzingen dat werd gesproken over prijzen. Vaststaat dat de ACRA vergaderingen drie keer per jaar plaatsvonden. Het verslag geeft voor elke onderneming aan welke persoon aan het overleg deelnam.

Voor de periode 2002-2003 blijkt uit de verklaringen die zijn weergegeven door de auditeur dat er zowel binnen ACRA als bilateraal overleg werd gepleegd waarbij steeds dezelfde personen betrokken waren. Masco, Quinn en Radson hebben ook allen erkend dat de frequentie van de contacten hoger lag in de periode 2003-2004. Hun verklaringen daaromtrent zijn zonder meer overeenstemmend en duidelijk.

125. Ook wordt in het bijzonder belang gehecht aan de veelvuldige bewijzen die de auditeur heeft verzameld omtrent bilaterale contacten. Deze contacten blijken uit emails (bijvoorbeeld weergegeven op p. [...] en p. [...]) van het verslag, mails en kopies uit elektronische agenda's overgelegd door Masco) maar ook uit de telefoonfacturen die zich in het dossier bevinden. In het verslag geeft de auditeur gedetailleerde uitleg bij de frequentie van de telefoongesprekken (p. [...] en [...]). Belangrijk is ook dat specifieke telefoongesprekken in verband kunnen worden gebracht met uittreksels uit elektronische agenda's (zie bijvoorbeeld op p. [...]) van het verslag over een gesprek tussen Quinn en Caradon) waardoor ook inzicht wordt verkregen over het onderwerp van de gesprekken.

In het verslag is sprake van een groot aantal emailberichten waaruit het systematisch karakter van het overleg in de vorm van bilaterale contacten voldoende blijkt (p. [...]). Ook hier weer is van belang volgens de Raad dat er grote samenhang is door het feit dat dezelfde personen steeds betrokken zijn. Het valt ook op, zoals de auditeur terecht heeft opgemerkt, dat de contacten in een zeer open en informele sfeer plaatsvinden, hetgeen kan wijzen op het vertrouwd karakter van het overleg.

126. De Raad wijst op de verklaringen van de clementieverzoekers Masco en Quinn, die voldoende overeenstemmende verklaringen bevatten over de betrokkenen, het onderwerp en de aard van het overleg. De verklaringen zijn bevestigd door Radson, een derde onderneming die niet deelnam aan het clementieprogramma, die de feiten en hun kwalificatie heeft erkend. De inbreng van deze (derde) onderneming die de aard van de afspraken en de modaliteiten ervan bevestigt, is van groot belang.

Radson heeft wel bedenkingen geuit over de bewijswaarde van bepaalde stukken maar aangezien deze betrekking hebben op een bepaalde periode, zal daarop hierna onder 6.3 worden ingegaan. De hiervoor door de Raad genoemde bewijselementen betreffen alleen de periode die wordt weerhouden als inbreukperiode.

127. Het overleg tussen de ondernemingen creëerde onderlinge transparantie over de (verhoging van) de brutogroothandelsprijzen. De gemeenschappelijke wil om prijzen te verhogen (namelijk dat element op basis waarvan men in concurrentie zou moeten treden met elkaar), zelfs zonder dat concrete prijzen altijd het onderwerp van overleg zijn, is op zich reeds voldoende om een concurrentiebepanking uit te maken. De onzekerheid omtrent het gedrag van de concurrenten wordt daarmee verminderd, of ten minste beïnvloed.

128. De feiten moeten in hun geheel worden gezien. Tevens werd aangetoond dat door of in het kader van de afstemming ook informatie werd uitgewisseld die verder gaat dan alleen voorgenomen prijsverhogingen, maar die inzicht gaf in de commerciële relatie tot bepaalde klanten (zie bv. op p. [...]) van het verslag en ook op p. [...] aangaande een specifieke groothandelaar die door meerdere van de betrokkenen werd beleverd, verder p. [...]).

Tevens was er volgens verschillende betrokkenen door het samenspel van multilaterale contacten op regelmatige basis, samen met de bilaterale contacten, ook een vorm van informele opvolging van de informatie-uitwisseling en de afspraken die werden gemaakt (zie bv. op p. [...]) van het verslag in de

verklaring van Masco).

129. Bij gebreke aan tegenbewijs, mag vermoed worden dat ondernemingen die aan afstemming deelnemen en daarna actief blijven op de markt, bij de bepaling van hun gedrag rekening houden met de informatie die zij met hun concurrenten hebben uitgewisseld (arrest T-Mobile, hiervoor geciteerd in nr. 123).

130. Het is in dit verband dat volgens de Raad ook betekenis toekomt aan het veelvuldig telefonisch contact tussen de concurrenten waar het verslag gewag van maakt. Het feit dat bepaalde concurrenten, zoals de auditeur heeft aangetoond, op regelmatige wijze met elkaar contact hadden, kan het vermoeden van onderling afgestemd feitelijke gedrag versterken, gezien in samenhang met de andere bewijselementen die het onderzoek heeft opgeleverd. Voor het veelvuldig contact is door de betrokkenen geen plausibele alternatieve verklaring gegeven.

131. Het moet niet worden aangetoond dat een onderneming zich jegens zijn concurrenten heeft verbonden een bepaalde gedragslijn te volgen maar het volstaat dat de concurrent de onzekerheid of een deel van de onzekerheid over zijn eigen toekomstig gedrag in de markt heeft weggenomen (zie ook Gerecht 20 april 1999, zaak T-305/94, PVC II, meer bepaald r.o. 768-778, Gerecht 5 april 2006, zaak T-279/02, Degussa, r.o. 128-135, niet weersproken in beroep, HvJEG 22 mei 2008, zaak C-266/06 P).

132. Ook al is de bedoeling van de partijen bij het overleg, geen noodzakelijk element om te bepalen of er sprake is van onderling afgestemd gedrag, toch laat het dossier in de onderhavige zaak inderdaad toe om de bedoeling van partijen als bijkomend element in overweging te nemen, aangezien ze duidelijk blijkt uit de verklaringen van betrokken personen zoals die voorkomen in de clementieverzoeken van Masco en Quinn en later bevestigd werden.

133. Voor wat betreft Caradon, is hiervoor reeds gebleken dat deze onderneming in deze procedure een andere houding heeft aangenomen dan de overige betrokken ondernemingen.

134. De Raad wijst erop dat het zonder twijfel mogelijk is om een onderneming die bepaalde feiten ontkent, toch medeverantwoordelijk te achten voor onderling feitelijke gedragingen wanneer haar betrokkenheid voldoende vaststaat. Zoals hierboven aangegeven, ligt de bewijslast in deze zaak bij de auditeur, en komt het aan de Raad toe te beoordelen of met voldoende zekerheid kan worden vastgesteld dat er een inbreuk op de mededingingsregels is gepleegd door elk van de door het verslag geïdentificeerde ondernemingen.

135. In tegenstelling tot wat Caradon lijkt te beweren, weerhoudt niets de Raad ervan om zich te baseren op verklaringen en andere bewijselementen afkomstig van concurrenten, die, zij het elk op zich eenzijdig, overeenstemmen op de essentiële punten die hiervoor werden aangehaald, namelijk de betrokkenen, het onderwerp, de aard van het overleg en het algehele systeem van de afstemming en de bedoeling ervan.

136. In het bijzonder valt uit de hiervoor genoemde stukken op voldoende wijze af te leiden dat een vertegenwoordiger van Caradon betrokken was bij het overleg tussen de concurrenten. Meer nog, uit verschillende verklaringen blijkt dat bij de betrokkenen zelfs de indruk bestond dat Caradon een voorname rol speelde in de inbreukmakende praktijken. Overigens heeft Caradon de contacten met de concurrenten niet als zodanig ontkend; zij heeft met name de kwalificatie van de feiten betwist.

6.2.2 Aard van de inbreuk

137. Volgens de auditeur is er sprake van een zogenaamde doelbeperking, zodat er geen grondig onderzoek moet gebeuren naar de gevolgen in de markt. Het bestaan van de gevolgen en hun merkbaar karakter, behoeft niet bewezen te worden in een dergelijk geval. De verschillende ondernemingen, behalve Caradon, hebben zich niet verzet tegen deze kwalificatie van de inbreuk op artikel 2 WBEM en

Publieke versie

artikel 101 VWEU. Volgens Caradon schiet de auditeur tekort door de gevolgen in de markt niet te hebben nagegaan.

138. Het verslag kwalificeert volgens de Raad terecht de betrokken gedragingen als onderlinge feitelijke gedragingen die tot doel hebben de mededinging te beperken. Zoals hierboven reeds gesteld, geven de feiten uiting aan de wil van concurrenten om hun gedrag op de markt, zij het gedeeltelijk, te coördineren.

139. Prijsafspraken tussen ondernemingen en besluiten van ondernemingsverenigingen die handelen over de prijs, worden doorgaans als de meest ernstige inbreuken op het mededingingsrecht beschouwd.

140. Het is vaststaande rechtspraak dat bepaalde vormen van collusie tussen (concurrerende) ondernemingen naar hun aard reeds kunnen worden geacht schadelijk te zijn voor de goede werking van de normale mededinging (zaak T-Mobile, hiervoor in nr. 123, r.o. 28, 29; zie ook HvJEG 20 november 2008, zaak C-209/07, Beef Industry Development Society). Het is om die reden dat de gevolgen van het concurrentiebeperkend gedrag in dergelijke gevallen, niet moeten worden onderzocht (zie ook HvJEG 6 oktober 2009, GSK, r.o. 55).

141. Een dergelijke vorm van collusie is in deze zaak bewezen. Het onderwerp van de informatie-uitwisseling en van het overleg komt in dat kader betekenis toe.

142. Door sommige ondernemingen is in twijfel getrokken of afspraken over brutogroothandelsprijzen wel gelijk te stellen zijn met een zogenaamd klassiek prijskartel. Immers, het gaat niet over de prijzen die de eindgebruiker uiteindelijk betaalt, en ook niet over de prijs die de installateur betaalt aan de groothandelaar. Het gaat voornamelijk om de uitwisseling van informatie en coördinatie van (de stijging of aanpassing van) brutogroothandelsprijzen: de prijzen die door de fabrikanten worden gerekend aan de groothandelaars.

143. Ook afspraken over bijvoorbeeld prijscomponenten (zie voor het geval van kostencalculatie, Beslissing 2008-I/O-04 van 5 januari 2008, VEBIC), of dealervergoedingen als component van de prijs, zie T-Mobile, hiervoor geciteerd in nr. 123) en inkoopsprijzen (Beschikking Commissie van 6 augustus 1984, Zinkproducenten, Pb. EG 1984, L 220, p. 27, Beschikking Commissie van 20 oktober 2004, Ruwe tabak Spanje, Pb. EG 2007 L 102, p. 14) zijn voor de mededingingsrechtelijke beoordeling geacht naar hun aard schadelijk te zijn voor de normale werking van de mededinging.

144. De beoordeling van de restrictieve mededingingspraktijken moet immers in de eerste plaats gebeuren op het niveau waarop de betrokken concurrenten zich bevinden, namelijk de concurrentie tussen de fabrikanten op de relevante markt van staalplaatradiatoren. Het uitgangspunt is de grondgedachte dat iedere ondernemer zelfstandig moet bepalen welk beleid hij op de markt zal voeren (zie r.o. 32 van het arrest T-Mobile, geciteerd in nr. 123, ook HvJEG 28 mei 1995, zaak C-7/95 P, r.o. 86 ev.). De prijsconcurrentie tussen de fabrikanten vindt plaats ten aanzien van de distributieschakel waar zij aan leveren, namelijk de groothandelaars. Derhalve is het wegnemen van de onzekerheid omtrent de prijzen op dat niveau, een beperking van de concurrentie.

145. Het feit dat er alsnog een grote verscheidenheid kan zijn tussen de prijzen voor de consument, zoals door sommigen aangevoerd, onder meer door de kortingen die worden gegeven door de groothandelaars aan de installateurs, doet daar niets aan af.

De auditeur heeft niet ontkend dat er niet altijd een rechtstreeks verband is tussen de prijzen die het onderwerp van overleg vormden enerzijds, en de prijzen voor de klant, anderzijds.

Overigens blijkt uit het verslag en het dossier dat een aantal van de betrokkenen verklaarden dat het wel degelijk de bedoeling was om nettoprijzen te verhogen, ook al werd er voornamelijk over brutoprijzen gesproken (bijvoorbeeld op p. [...] van het verslag).

146. De Raad is ook van oordeel dat een verband met daadwerkelijke gevolgen in de markt hier niet

dient te worden aangetoond, zoals hiervoor is gebleken. Evenmin is het in de huidige stand van het recht vereist dat in elke zaak aangaande concurrentie beperkende afspraken rechtstreeks de (nadelige) gevolgen voor de consument worden aangetoond (HvJEG 6 oktober 2009, GSK, zaak C-501, 513, 515 en 516/06 P, r.o. 62, 63).

147. De prijs die de fabrikant rekent aan de groothandelaar voor een staalplaat radiator, zal de basis zijn voor de berekening door de groothandelaar van zijn eigen prijs aan de installateurs. Op de prijs die de groothandelaar aanreket als belangrijke component, moet vervolgens de installateur dan weer zijn prijsberekening baseren voor het materiaal dat hij gebruikt.

Het feit dat het gaat om de aankoop prijs voor een product dat vervolgens geen grondige verdere bewerking ondergaat, maar verder wordt verkocht, al dan niet in combinatie met diensten, is voldoende om aan te nemen dat de prijzen waaraan de fabrikanten verkopen noodzakelijkerwijze een belangrijk element zal zijn waar de prijsberekening aan de uiteindelijke klant rekening mee zal moeten houden.

148. De Raad komt tot de conclusie dat er sprake is van een inbreuk op artikel 2 WBEM en artikel 101 VWEU in hoofde van Masco, Quinn, Radson en Caradon.

6.3. Duur van de inbreuk en toerekening

149. In het voorgaande is de Raad tot de vaststelling gekomen dat de betrokken ondernemingen een inbreuk hebben gepleegd op artikel 2 WBEM alsmede artikel 101 VWEU. Derhalve moet worden vastgesteld gedurende welke periode de inbreukmakende feiten plaatsvonden, althans voor welke periode de inbreuk kan worden toegerekend aan de betrokken ondernemingen.

150. De auditeur heeft deze periode per onderneming als volgt afgebakend :

- Masco: januari 1995 tot oktober 2004

- Quinn: januari 1995 tot juni 2006

- Radson: januari 1995 tot juni 2006

- Caradon: januari 1995 tot januari 2006

151. De duur van een inbreuk wordt bepaald aan de hand van de periode tijdens dewelke de onderneming of vereniging zich daadwerkelijk gedraagt op en met het kartelverbod strijdige wijze (zie o.m. HvJEG 12 december 2007, BASF en UCB/Commissie, gevoegde zaken T-101/05 T-111/05, r.o. 187). De Raad kan alleen een periode weerhouden tijdens dewelke het vaststaat dat aan de desbetreffende onderneming met voldoende zekerheid een inbreuk op de mededingingsregels kan worden verweten.

152. Zoals uit het voorgaande blijkt, wordt door Masco, Quinn en Radson de inbreuk op het kartelverbod erkend. Caradon heeft de inbreuk betwist, doch de Raad was van oordeel dat ook tegen deze onderneming voldoende bewijzen bestonden zoals uit het voorgaande blijkt.

153. Echter, ondanks de erkenning van de inbreuk, werd door Radson de afbakening van de inbreuk in de tijd ten stelligste betwist en plaatste ook Quinn vraagtekens bij de duur van de inbreuk.

154. De Raad wijst erop dat des te meer grote omzichtigheid geboden is bij de afbakening van de inbreukmakende periode in de mate dat de duur van de inbreuk één van de basiselementen is waar hij rekening mee houdt voor het berekenen van de sanctie (zie hierna, onder 7.3).

Uit het onderzoeksdossier en de schriftelijke opmerkingen van alle betrokkenen, blijkt dat er, zoals door Radson betoogt, onvoldoende indicaties zijn die de Raad tot de vaste overtuiging kunnen brengen dat de afspraken reeds als bewezen kunnen worden beschouwd voor 2003.

155. De Raad acht zich niet in staat op basis van het aangebrachte dossier terug te gaan in de tijd tot in 1995 zoals de auditeur dat voorstelt.

Er zijn indicaties van bepaalde contacten maar er is voor de Raad onduidelijkheid over de constitutieve elementen die hem tot de overtuiging kunnen brengen dat er sprake was van een inbreuk, met name de betrokken personen, hun rol en de continuïteit van de afspraken. In een zaak waar veel bewijswaarde wordt gehecht aan verklaringen, kan het in het algemeen moeilijker zijn om conclusies te trekken met betrekking tot een periode die zich situeert voor de betrokkenheid van de respectievelijke personen die verklaringen hebben afgelegd en bij het overleg partij waren. De Raad houdt rekening met het feit dat Radson, wiens erkenning van de feiten in navolging van Masco en Quinn, van groot belang is in deze zaak, de inbreuk betwist voor september 2003. Een van de werknemers van Radson die verklaringen aflegde, woonde de vergaderingen van ACRA waarvan hiervoor sprake, maar pas bij sinds 2003.

Er is voor de lange periode van 1995 tot 2003 in verhouding ook weinig bewijsmateriaal vergeleken bij de periode erna en de bewijzen laten geen duidelijke conclusies toe. Tevens is door de auditeur erkend dat de weinige elementen die hij aanvoert, voor een deel betrekking hebben op de verkoop van radiatoren op andere markten dan de Belgische. Hier is ook door verschillende betrokken ondernemingen op gewezen. Het dossier in deze zaak rechtvaardigt niet zonder meer dat uit contacten over, bijvoorbeeld, de Duitse markt, conclusies kunnen worden getrokken over de Belgische markt.

156. Het is echter wel mogelijk om het begin van de inbreuk in 2003 te situeren. Er bestaan voldoende overeenstemming in de stukken over intensieve contacten vanaf of rondom de vergadering van ACRA die plaatsvond op 29 september 2003.

157. Voor wat betreft de einddatum, is voor Masco, Quinn en Radson de datum te bepalen op basis van de verklaringen die ze hieromtrent gedaan hebben en die door de auditeur zijn bevestigd, namelijk oktober 2004 voor Masco en juni 2006 voor Quinn en Radson.

158. Voor elk van de genoemde ondernemingen staat vast dat de inbreuk hen kan worden toegerekend zoals in de vorige paragraaf toegelicht.

159. Voor Caradon is de duur volgens het verslag beperkt tot januari 2006, hetgeen door Caradon als zodanig niet is weersproken.

160. In het geval van Caradon is er nog discussie tussen de auditeur en Caradon over de juiste juridische entiteit in dat verband, althans volgens Caradon heeft de auditeur nagelaten voldoende aan te geven welke onderneming door het verslag werd geïdende.

De auditeur stelt dat uit het verslag wel degelijk volgt dat de geadresseerde van het verslag de Caradon groep is, dewelke hij definieert als de groep van drie entiteiten in België actief: Henrad N.V., Stelrad Halen B.V. en Stelrad B.V.

161. Er zijn voldoende elementen aanwezig in het dossier die de Raad toelaten om vast te stellen aan welke entiteiten de inbreuk kan worden toegerekend.

In de betrokken periode worden de activiteiten in België uitgeoefend door Henrad N.V. en Caradon Stelrad B.V. In het dossier zijn er meerdere documenten te vinden waarin de voor Caradon betrokken persoon bij het overleg, tekende in naam van de eerste, dan wel de tweede genoemde onderneming. Het zijn ook deze entiteiten die samen optreden in de procedure voor de Raad. Caradon hanteert zelf ook de entiteit Caradon groep want wanneer het gaat om de relevante omzet in haar bijkomende schriftelijke opmerkingen worden schattingen gegeven van de omzet voor de Caradon groep in België.

De Raad stelt vast dat er door Caradon zelf op wordt gewezen dat het prijsbeleid volledig gestuurd werd door de moederonderneming van Henrad N.V. en Stelrad B.V., namelijk Caradon Radiators Holding Ltd. en dat op de naleving strikt werd toegezien. Er kan ook verwezen worden naar het organigram dat door Caradon werd overgemaakt in dat verband en de gegevens die Caradon daaromtrent heeft verstrekt (p. [...] van het dossier, zie bijvoorbeeld ook verklaringen op p. [...]).

162. Uitgaande van het principe van persoonlijke aansprakelijkheid, staat vast dat de beide

ondernemingen Henrad N.V. en Stelrad B.V. actief zijn op de Belgische markt en betrokken waren bij de feiten die in deze beslissing als inbreuk zijn gekwalificeerd. Uit het dossier blijkt dat mede door de aanwezigheid in de commerciële directie van dezelfde personen, niet of nauwelijks onderscheid kan worden gemaakt tussen de betrokkenheid van elk van de in België actieve dochterondernemingen. Als ondernemingen maken ze integraal deel uit van dezelfde groep en blijkt dat ze zowel economisch, als juridisch en organisatorisch verbonden zijn, onderling en aan beiden aan de moederonderneming (HvJEG 10 september 2009, zaak C-97/08 P, Akzo Nobel, r.o. 59-61).

Het past dan ook om de moederonderneming wiens beslissende invloed op het commercieel beleid en in het bijzonder op het prijsbeleid vaststaat, zoals Caradon zelf erkent, mede verantwoordelijk te stellen voor de inbreuk en voor de sanctie die hierna wordt besproken onder 7.3 (zie ook HvJEG 24 september 2009, zaak C-125, 133, 135 en 137/07 P, Oostenrijkse banken, r.o. 80).

163. Voor Masco, Quinn en Radson is er geen discussie omtrent de toerekenbaarheid. De inbreuk wordt eveneens toegerekend aan de onderneming die verantwoordelijk was voor de activiteiten op de relevante markt zoals blijkt uit het verslag en toegelicht door de ondernemingen zelf, met dien verstande dat rekening wordt gehouden met de wijzigingen in structuur zodat ondernemingen voor de betreffende periode dan wel in eigen hoedanigheid, dan wel in hun hoedanigheid van rechtsopvolger worden aangesproken.

164. De duur en toerekenbaarheid van de inbreuk als volgt bepaald:

- Masco, meer bepaald The Heating Company B.V.B.A.: september 2003 tot oktober 2004
- Quinn, meer bepaald Quinn Group Belgium N.V. : september 2003 tot juni 2006
- Radson, meer bepaald Rettig Belgium N.V.: september 2003 tot juni 2006
- Caradon groep, meer bepaald Henrad N.V. en Stelrad B.V. alsmede de moederonderneming Caradon Radiators Holding Ltd: september 2003 tot januari 2006

VII. Sanctie

7.1. De beoordeling van de clementieverzoeken

165. Masco en Quinn hebben op respectievelijk 29 oktober 2004 en 1 augustus 2006 een aanvraag ingediend tot immuniteit of vermindering van geldboeten op grond van de toenmalige clementie regeling (Gezamenlijke Mededeling van de Raad voor de Mededinging en het Korps van Verslaggevers aangaande clementie, geciteerd hiervoor in nr. 1).

De auditeur gaat er terecht vanuit dat de verzoeken moeten worden beoordeeld onder de oude clementieregeling (zie ook punt 49 van de huidige clementiemededeling, Mededeling van de Raad voor de Mededinging betreffende volledige of gedeeltelijke vrijstelling van geldboeten in kartelzaken, B.S. 22 oktober 2007, p. 54713).

166. In zijn verslag heeft de auditeur onderzocht of Masco en Quinn voldoen aan de voorwaarden die door de clementieregeling werden vastgesteld.

167. Voor wat betreft het verzoek van Masco moet worden nagegaan of voldaan is aan de voorwaarden neergelegd in Titel B, punt 11. De auditeur beantwoordt deze vraag bevestigend en stelt vast dat:

- de onderneming als eerste bewijsmateriaal heeft verstrekt dat de Raad in staat stelde een inbreuk vast te stellen op artikel 81 EG Verdrag (thans 101 VWEU) en artikel 2 WBEM betreffende het Belgische grondgebied
- dat de autoriteit bij indiening van dit bewijs nog niet over voldoende informatie of bewijs beschikte

om een dergelijke inbreuk vast te stellen in verband met een vermeend kartel

- de onderneming heeft tijdens de hele procedure onafgebroken en zonder dralen haar volledige medewerking gegeven aan de autoriteit en hen alle bewijsmateriaal verstrekt dat met betrekking tot de vermoedelijke inbreuk in haar bezit is of waarover zij kan beschikken; in het bijzonder ter beschikking blijven om snel antwoord te geven op vragen die de feiten kunnen helpen vaststellen

- de onderneming haar betrokkenheid uiterlijk heeft beëindigd op het tijdstip waarop zij haar verzoek tot immuniteit deed

- de onderneming geen andere ondernemingen tot deelname aan de inbreuk heeft gedwongen.

168. Er zijn geen elementen gebleken die afbreuk doen aan de vaststelling van de auditeur dat aan de voorwaarden voor immuniteit is voldaan. Bijgevolg kan Masco van dergelijke immuniteit op basis van de clementieregeling genieten.

169. Vervolgens moet worden nagegaan of Quinn, die als tweede een clementieverzoek deed, in aanmerking komt voor boetevermindering en zo ja, hoe veel deze vermindering moet bedragen.

170. Ook het verzoek van Quinn, ingediend op 1 augustus 2006, moet beoordeeld worden op grond van de oude clementiebekendmaking. Onder punt 16 kan er een vermindering worden gegeven van 30 tot 50 % van de voorgenomen boete.

171. Titel C, punt 13 van de oude Clementiebekendmaking bepaalt dat ondernemingen die niet voldoen aan de voorwaarden voor immuniteit, toch in aanmerking kunnen komen voor een vermindering van de geldboete die zou zijn opgelegd indien zij aan een aantal voorwaarden voldoen. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- de onderneming moet bewijsmateriaal van de vermoedelijke inbreuk verstrekken dat een aanzienlijke toegevoegde waarde heeft vergeleken met het bewijsmateriaal waarover de Belgische mededingingsautoriteiten reeds beschikken

- de onderneming moet haar betrokkenheid bij de vermoedelijke inbreuk uiterlijk beëindigen op het tijdstip waarop zij haar verzoek indient

- de onderneming moet tijdens de hele procedure onafgebroken en zonder dralen haar volledige medewerking verlenen en alle bewijsmateriaal verstrekken dat in haar bezit is of waarover zij kan beschikken; in het bijzonder moet zij ter beschikking blijven om snel antwoorden te geven op vragen die de feiten kunnen helpen vaststellen.

172. De auditeur bevestigt dat voldaan is aan de voorwaarden betreffende het beëindigen van de inbreuk alsook het verlenen van de nodige medewerking, zodat met name moet worden onderzocht of, en in welke mate, het bewijsmateriaal dat Quinn heeft aangeleverd, aanzienlijke toegevoegde waarde heeft opgeleverd.

173. De auditeur stelt dat Quinn de feiten, die werden erkend door Masco, heeft bevestigd en vergelijkbare indicaties heeft overgemaakt. Tevens vermeldt het verslag dat de intrede van een nieuwe clementieverzoeker, in casu Quinn, er mee voor gezorgd heeft dat deze zaak door het Auditoraat werd opgestart. Onder verwijzing naar de uitspraak van de Raad in de zaak Bayer e.a. (BBP, hiervoor geciteerd in nr. 55), is hij van oordeel dat ook in afwezigheid van bijkomend bewijsmateriaal, het erkennen van de feiten door een tweede clementieverzoeker tot een beter begrip leidt van de overeenkomst en dat er daardoor sprake is van (relatieve) toegevoegde waarde. De auditeur laat in zijn verslag in het midden welke vermindering van de boete aan Quinn zou moeten worden toegekend.

174. Quinn heeft in haar schriftelijke opmerkingen in dit verband aanspraak gemaakt op de maximale vermindering van 50 % die in de oude Clementiebekendmaking wordt vermeld.

Voor wat betreft de voorwaarde van de toegevoegde waarde, wordt er ten eerste op gewezen dat de

inbreng van Quinn heeft toegelaten om de reikwijdte van het onderzoek te beperken en een aantal marktspelers hiervan uit te sluiten alsook de duur van de inbreuk te verlengen ten opzichte van hetgeen door Masco was aangevoerd. Ten tweede wordt gewezen op het belang van het concrete bewijsmateriaal dat werd aangevoerd door de onderneming en dat ook uitvoerig aan bod komt in het verslag. Verder vraagt Quinn aandacht voor het feit dat het clementieverzoek werd ingediend vooraleer enig bedrijfsbezoek plaatsvond en dat het volgens het verslag zelf, aanleiding was om het onderzoek formeel te openen.

175. De Raad is van oordeel dat er in deze zaak inderdaad sprake is van aanzienlijke toegevoegde bewijswaarde door de inbreng van Quinn. Zoals de auditeur heeft gesteld, kan aan de bevestiging van eerder door de eerste clementieverzoeker aangebrachte elementen, als zodanig betekenis toekomen als de inbreng toelaat om met meer zekerheid concrete feiten vast te stellen (Beslissing van de Raad in zaak BBP, hiervoor geciteerd in nr. 55).

176. In dit geval schuilt de toegevoegde waarde volgens de Raad ook in meer dan alleen de bevestiging van de feiten die door de eerste clementieverzoeker zijn aangebracht. Aan de omstandigheden die door Quinn zijn aangevoerd (hiervoor in nr. 174) komt betekenis toe: de bewijselementen en de verklaringen die door deze ondernemingen, vóór de bedrijfsbezoeken, zijn aangebracht zijn, blijkens het verslag zelf, doorslaggevend geweest. Het kan verondersteld worden dat ze aan de basis liggen van de bedrijfsbezoeken en toegelaten hebben aan de auditeur om de aard van de inbreuk en de betrokkenen te beschrijven. De afwezigheid van schriftelijk bewijs doet hieraan geen afbreuk: aan de tweede clementieverzoeker mogen geen strengere eisen worden opgelegd dan aan de eerste clementieverzoeker in een geval waar klaarblijkelijk de inbreuken gekenmerkt werden door een heimelijk karakter en het overleg tussen ondernemingen niet of nauwelijks werd geformaliseerd.

177. Om deze redenen is de Raad van oordeel dat de inbreng van Quinn, mede vergeleken met deze van de eerste clementieverzoeker Masco, van dien aard is, dat Quinn in aanmerking komt voor een boetevermindering van 50 %.

7.2. Het opleggen van een boete door de Raad

178. Caradon heeft in haar schriftelijke opmerkingen aangevoerd dat de auditeur in zijn verslag niet aan de Raad heeft voorgesteld om een boete op te leggen voor de schending van artikel 2 WBEM door Caradon terwijl het doen van een uitdrukkelijk voorstel in die zin verplicht zou zijn.

179. Uit het voorgaande volgt dat de Raad tot het oordeel komt dat er sprake is van een inbreuk op artikel 2 WBEM en artikel 101 VWEU, onder meer in hoofde van Caradon. Op grond van artikel 63 WBEM kan de Raad derhalve een geldboete opleggen.

180. In zijn verslag heeft de auditeur de verschillende door hem weerhouden grieven tegen de betrokken ondernemingen beschreven, deze juridisch gekwalificeerd en aan de Raad een voorstel tot beslissing gedaan. In dat verband wordt in de punten 8, 9 en 10 van het verslag uitdrukkelijk ingegaan op punten die specifiek van belang zijn voor het opleggen van een boete: de omschrijving van de bestemmingen van het verslag, de omschrijving van de periode van de inbreuk en de aard van de inbreuk. Ook staat het verslag in punt 10 stil bij bijkomende elementen zoals verzwarende elementen en verzachtende elementen. Tenslotte wordt ingegaan op de immuniteit respectievelijk vermindering van de boete voor ondernemingen die een beroep deden op het clementieprogramma.

Deze passages van het verslag kunnen bezwaarlijk anders gelezen worden dan dat zij impliceren dat de auditeur ervan uitgaat dat een boete moet worden opgelegd, ook al wordt dit niet met zoveel woorden in de conclusie van het verslag gevraagd.

181. Het verslag voldoet aan artikel 45 § 4 WBEM dat enkel bepaalt dat de auditeur een gemotiveerd verslag neerlegt, met vermelding van de punten van bezwaar en een voorstel tot beslissing en vergezeld van een dossier. Over vormvereisten wordt inzake het voorstel tot beslissing niet gesproken. De

interpretatie als zou er letterlijk een voorstel tot boete moeten voorkomen in de conclusie van het verslag is derhalve overdreven formalistisch.

182. Noch afgezien van de vraag of het wenselijk is dat de auditeur in elk geval een concreet voorstel tot boete doet of niet, stelt de Raad vast dat er geen wettelijke bepaling is die hem daartoe verplicht.

Overigens kan in bepaalde gevallen het opnemen van een specifiek voorstel tot boete ook moeilijk blijken, aangezien het opleggen van sancties de exclusieve bevoegdheid is van de Raad en de sancties slechts bepaald kunnen worden wanneer de Raad heeft beoordeeld of de auditeur aan zijn bewijslast heeft voldaan en welke grieven uiteindelijk eventueel worden weerhouden.

183. De verplichting om een concreet boetevoorstel op te nemen in het verslag, volgt evenmin uit de plicht van de Raad (inclusief het Auditoraat) om het recht van verdediging ten volle te respecteren (Beslissing Base/Proximus, geciteerd in nr. 62).

184. Immers, zoals de Raad reeds eerder heeft gesteld, is het in dat kader van belang dat de betrokken ondernemingen voldoende inzicht hebben in de belangrijkste factoren die eventueel tot een boete kunnen leiden. Het gaat meer bepaald om: de aard en de duur van de inbreuk die de auditeur hen verwijt en de verzwarende omstandigheden die hij mogelijk meent vast te stellen. Ondernemingen moeten volgens de vaste rechtspraak inzicht hebben in de feiten die kunnen worden weerhouden en de juridische gevolgen die daaraan door de autoriteit kunnen worden verbonden (zie onder meer bij analogie HvJEG 29 juni 2006, Showa Denko, §§ 68-74 en het recente arrest Oostenrijkse banken, hiervoor reeds geciteerd in nr. 162, r.o. 181). Zij moeten in de gelegenheid zijn ten volle hun recht uit te oefenen om gehoord te worden door de Raad zodat zij alle middelen kunnen ontwikkelen die zij wensen aan te voeren ter verdediging, ook in verband met het opleggen van een boete (bij analogie Gerecht, 30 april 2009, T-13/03, Nintendo, § 84).

De rechtspraak die in dit verband wordt geciteerd en die betrekking heeft op de communautaire praktijk gaat uit van het gegeven dat de Commissie in de loop van het onderzoek niet verplicht is om een concreet boetevoorstel mede te delen; dit gegeven werd als zodanig niet in twijfel getrokken voor zover ondernemingen hun recht van verdediging kunnen uitoefenen in overeenstemming met de beginselen hiervoor vermeld.

De WBEM voorziet overigens dat de Raad een bijkomend onderzoek kan vragen indien zij van oordeel is dat er sprake zou zijn van andere feiten of elementen dan deze die in het verslag voorkomen (artikel 48 § 4 WBEM). Deze bepaling brengt het voorgenoemde principe verder tot uiting: het verslag moet de punten van bezwaar bevatten die de ondernemingen ten laste worden gelegd en waartegen zij zich kunnen verweren.

185. In dit geval heeft de auditeur in zijn verslag uitvoerig weergegeven welke grieven hij weerhoudt en is hij ook ingegaan op de belangrijkste factoren die in het kader van de boeteberekening een rol spelen (zie hiervoor in nr. 180) en die stelselmatig door de Raad zijn onderzocht sinds de inwerkingtreding van de huidige WBEM in elke zaak waarin een boete werd opgelegd (Beslissing VEBIC, hiervoor geciteerd in nr. 143; Beslissing BBP, hiervoor geciteerd in nr. 55, Beslissing 2008-P/K-43 van 7 juli 2008 van de Raad in de zaak FAB, Beslissing van de Raad in de zaak Base/Proximus, hiervoor geciteerd in nr. 62). De belangrijkste factoren waarop de boeteberekening wordt gebaseerd zijn voldoende bekend (zie bij analogie HvJEG in de zaak Degussa, hiervoor geciteerd in nr. 131, r.o. 58).

186. Door de andere betrokken ondernemingen werd in deze zaak in hun schriftelijke opmerkingen ingegaan op de volgens hen relevante aspecten die in het algemeen of voor hun onderneming in het bijzonder een rol moeten spelen bij de boeteberekening. Caradon heeft in haar tweede schriftelijke opmerkingen in ondergeschikte orde ook een aantal elementen aangevoerd die hierna worden besproken. De mate waarin in min of meer uitvoerige mate argumenten worden ingeroepen, is de keuze

van de onderneming.

187. De Raad voegt hier nog twee overwegingen aan toe. Het bepalen van de boete is, in tegenstelling tot de inhoudelijke beoordeling van de inbreuk, een materie die nog wordt beheerst door het nationale recht, ook al kan de Raad bij analogie met de Europese praktijk rekening houden zoals alle lidstaten, zeker als in die rechtspraak rekening wordt gehouden met de bepalingen van het EVRM die wel rechtstreeks doorwerken in de procedure voor de Raad. In dat verband heeft Caradon geen nuttige elementen aangevoerd waaruit zou blijken dat haar rechten van verdediging zijn geschonden op grond van het feit omdat er geen debat zou gevoerd zijn over een concreet voorstel.

Ten tweede wordt hier gewezen op een specifiek kenmerk van het mededingingsrecht dat wel erkend is in de rechtspraak, namelijk het feit dat een zekere onvoorspelbaarheid van de boete eigen is aan het vrijwaren van voldoende afschrikwekkend effect en de discretionaire marge die bestaat bij het bepalen van een boete (zie o.m. Gerecht 15 maart 2006, zaak T-15/02, BASF, r.o. 250). Een grote mate van transparantie in de boeteberekening maakt het voor ondernemingen mogelijk om het risico van kartelgedrag te berekenen. De organisatie van hoor en wederhoor met betrekking tot de boete moet ook daarmee worden verzoend. De praktijk van de Raad is in alle opzichten in lijn met wat gangbaar is in de handhaving van de Belgische en Europese mededingingsregels.

188. Het werd niet aangetoond hoe de afwezigheid van een boetevoorstel het recht van verdediging zou hebben aangetast. Het middel van Caradon inzake de afwezigheid van een boetevoorstel in het verslag wordt door de Raad verworpen.

7.3. De boeteberekening

189. De Raad is van oordeel dat er reden is om een boete op te leggen aan de betrokken ondernemingen aan wie op basis van het voorgaande een inbreuk op de mededingingsregels kan worden toegerekend.

190. Een beslissing in de zin van artikel 52 WBEM en artikel 5 Vo. 1/2003 die een inbreuk vaststelt op de artikelen 2 WBEM en 101 VWEU, dient de motieven weer te geven aangaande de berekening van de boete, rekeninghoudend met de fundamentele rechten van de betrokkenen enerzijds, en de specifieke kenmerken van de handhaving van het mededingingsrecht anderzijds. De beslissing moet aan de betrokkenen en aan de auditeur toelaten inzicht te krijgen in de methode die de Raad heeft gebruikt om tot een boete te komen, maar is tegelijkertijd ook een uiting van een exclusieve en discretionaire bevoegdheid van de Raad.

191. In het onderhavige geval wordt de boete door de Raad als volgt bepaald.

192. De Richtsnoeren betreffende berekening van boetes van 2004 (B.S. van 30 april 2004, Ed. 2, p. 36261) die in de context van de oude WBEM werden gepubliceerd en daarop afgestemd waren, zijn niet meer van toepassing tenzij in die overgangsgevallen waarin de Raad het uitdrukkelijk heeft bepaald (zie de Clementiemededeling, B.S. van 22 oktober 2007, § 50, zie ook Beslissing BBP, hiervoor geciteerd in nr. 62). In deze zaak geldt het overgangsregime (punt 50 van de nieuwe clementiemededeling).

193. De voornaamste factoren om de boeteberekening op te baseren in de genoemde Boeterichtsnoeren waren de aard, de ernst en de duur van de inbreuk. Op Europees niveau zijn dit nog steeds de voornaamste factoren die aan de basis liggen van de boeteberekening (voor de Commissie: artikel 23 Vo. 1/2003, Richtsnoeren Commissie aangaande boeteberekening, Pb. EG (2006) C 210, p. 2). In de beslissingen van de Raad wordt de boeteberekening ook systematisch op deze factoren gebaseerd. Hieruit volgt, zoals ook hiervoor reeds is gesteld, dat de factoren waar een boeteberekening op gebaseerd wordt, voldoende voorzienbaar zijn (zie bij analogie o.m. het arrest Degussa geciteerd in nr. 131, r.o. 38-62).

194. De wet voorziet voor de uitoefening van de bevoegdheid op sancties op te leggen op grond van

artikel 63 WBEM slecht een maximumplafond van 10 % van de omzet van de betrokken onderneming op de nationale markt en bij de export (artikel 86 § 1 WBEM).

195. Aangaande de aard en de ernst van de inbreuk, overweegt de Raad dat de inbreuk als ernstig is aan te merken omdat ze raakt aan de vrijheid van iedere ondernemer om zijn eigen prijs te bepalen en zo de concurrentie op de markt aan te gaan.

196. Door de verschillende betrokken ondernemingen is betoogd dat, desalniettemin, de feiten in deze zaak niet zonder meer gelijk te stellen zijn met een “klassiek” prijskartel.

197. In afwezigheid van specifiek beschreven categorieën van inbreuken, verwijst de Raad ook in deze zaak naar de oude Boeterichtsnoeren en de Europese praktijk in de mate dat zij algemeen aanvaarde beginselen uitdrukken inzake boeteberekening. In gelijkaardige zaken (zie hiervoor bijvoorbeeld geciteerd in nr. 143) werden inbreuken als ernstig maar niet als zeer ernstig gekwalificeerd. Deze kwalificatie wordt door de Raad in deze zaak aangehouden.

198. De Raad is van oordeel dat de aard van de inbreuk (informatie-uitwisseling en overleg over de verhoging van brutogroothandelsprijzen) inderdaad rechtvaardigt om deze inbreuk niet gelijk te stellen met de meest ernstige inbreuken. Bij het bepalen van de zwaarte van de inbreuk met het oog op de boetebepaling bestaat er voldoende marge om rekening te houden met de context en de aard van het gedrag. Het ging er de betrokken ondernemingen in deze zaak niet zozeer om dat uniforme prijzen werden vastgesteld maar wel dat de prijsconcurrentie onder controle bleef, werd geobserveerd in overleg en dat voorspelbaarheid en een zekere stabiliteit werden gecreëerd (zie in dit verband bijvoorbeeld Beschikking van de Commissie van 26 oktober 1999, FEG/TU, ov. 140).

199. De ernst van de inbreuk is het uitgangspunt voor de keuze van de boetegrondslag die moet worden bepaald, voorafgaand aan integreren van de factor duur. Doorgaans wordt de boetegrondslag uitgedrukt door een aandeel van de omzet op de markt die in rechtstreeks of onrechtstreeks verband staat met de inbreuk.

200. In dit geval werd de Belgische markt voor staalplaatradiatoren weerhouden als relevante markt. Het is ook de markt waar de inbreuk betrekking op heeft.

201. Teneinde na te gaan welke de betrokken omzet is, moet de Raad zich baseren op de beschikbare cijfers, zoals die door de auditeur en/of door de betrokken ondernemingen zijn overgemaakt. Zoals hiervoor is gebleken is er in dit geval geen betwisting van de relevante markt en zijn door alle betrokkenen omzetcijfers overgemaakt die betrekking hebben op die markt.

Het gaat dus om de omzet op de Belgische markt voor staalplaatradiatoren. Door dit uitgangspunt te nemen, blijft de Raad ook binnen het kader van de haar toekomstige taak, namelijk het sanctioneren van inbreukmakend gedrag op het Belgische grondgebied (zie Beslissing BBP, hiervoor geciteerd in nr. 55).

202. Wel heeft Radson opgeworpen dat er enige discussie kan zijn over de cijfers die op haar onderneming betrekking hebben omdat er ook types van radiatoren in vervat zitten die niet vallen onder de definitie van staalplaatradiatoren zoals door het verslag vooropgesteld.

203. De Raad zal uitgaan van het laatste volledige jaar van inbreuk waar de ondernemingen bij betrokken zijn: voor Masco is dat 2003, voor de overige ondernemingen is dat 2005.

Voor Masco en Caradon, wordt uitgegaan van de cijfers vervat in de bijlagen bij het verslag. Voor Masco is dat [...] euro; voor Caradon gaat het om [...] euro. Voor Quinn wordt uitgegaan van de cijfers vervat in de bijlage bij de brief van Quinn van 12 januari 2010, namelijk [...] euro.

Voor wat betreft Radson is er discussie omtrent de omvang van de betrokken omzet. Bij twijfel omtrent het meest accurate cijfer, zal de Raad zich houden aan het cijfer dat door de onderneming zelf is opgegeven in haar laatste schriftelijke opmerkingen van 12 januari 2010, namelijk [...] euro.

Publieke versie

204. Ten aanzien van het toe te passen percentage, meent de Raad dat een percentage van [...] % op adequate wijze uiting geeft aan de hierboven weergegeven overwegingen aangaande aard en ernst van de inbreuk. Ter vergelijking geeft de schaal die de Commissie hanteert tot 30 % aan voor ernstige inbreuken.

205. Derhalve is het basisbedrag voor de boete:

Voor Masco: [...] euro

Voor Quinn: [...] euro

Voor Radson: [...] euro

Voor Caradon: [...] euro

206. Vervolgens kan de Raad de duur van de inbreuk en de relevantie ervan, in overweging nemen.

207. Hiervoor werd onder 6.3 voor elk van de betrokken ondernemingen de inbreukperiode bepaald. De Raad heeft op basis van zijn analyse van het dossier en de elementen door alle partijen aangebracht, uiteindelijk een kortere periode weerhouden.

208. Voor Masco is er slechts sprake van één jaar en een maand; Voor de overige ondernemingen tussen de twee jaar en vier maanden en twee jaar en negen maanden.

209. De Raad is van oordeel dat in de onderhavige zaak een vermeerdering van [...] % per volledig jaar moet worden toegepast op het basisbedrag. Deze vermeerderingsfactor geeft uiting aan de aard van de inbreuk, de ernst, de positie van de ondernemingen en de totale omzet van markt.

210. Op basis van het voorgaande leidt de berekening dan tot het volgende resultaat:

Masco: [...] euro ([...] + [...])

Quinn: [...] euro ([...] + [...])

Radson: [...] euro ([...] + [...])

Caradon: [...] euro ([...] + [...])

211. Voor de onderneming Masco geldt zoals hiervoor in 7.1. uiteengezet, dat zij kan genieten van boete-immuniteit. In haar geval wordt de boete dan ook herleid tot 0 euro en dient niet op verdere omstandigheden te worden ingegaan.

212. Voor de onderneming Quinn, geldt op basis van het voorgaande dat zij kan genieten van een boetekorting van 50 %. Dat betekent dat de boete in haar geval wordt verminderd tot 203.889 euro.

213. Tenslotte dient de Raad nog na te gaan welke bijkomende omstandigheden een invloed moeten hebben op de uiteindelijke boete. In algemene zin, kan er sprake zijn van verzwarende of verwachtende omstandigheden eigen aan de betrokken ondernemingen en moet de Raad tevens de boete toetsen aan de beginselen van proportionaliteit en billijkheid alsmede zich ervan verzekeren dat er sprake is van voldoende afschrikwekkend effect.

214. Er is in deze zaak geen sprake van verzwarende omstandigheden.

215. Voor wat betreft mogelijk verzachtende omstandigheden, is er door zowel Quinn, Radson en Caradon verwezen naar de marktomstandigheden in de betrokken sector.

216. Het eerste aspect dat daarbij onder de aandacht van de Raad werd gebracht is dat de afspraken die het onderwerp vormen van het verslag mede tot stand zouden zijn gekomen door de sterke stijging van de staalprijzen in 2004. Radson, dat steeds de feiten maar erkende sinds 2003, heeft onder meer benadrukt dat het overleg tussen concurrenten kon worden beschouwd als een reactie op de genoemde prijsstijging.

217. Het zou volgens de Raad een bijzonder slecht signaal zijn van een mededingingsautoriteit om deze redenering te volgen door het causaal verband tussen een prijsstijging van een grondstof in een economische sector enerzijds, en inbreukmakend marktgedrag anderzijds, te aanvaarden door een dergelijke prijsstijging te verdisconteren als verzachtende omstandigheid. Als een prijsstijging al een rechtvaardiging zou kunnen zijn voor het maken van concurrentiebeperkende afspraken, quod non, hoort een dergelijke overweging thuis bij de juridische analyse van de feiten. In deze zaak is een dergelijke afweging niet door partijen aan de orde gesteld. Bovendien wordt voor maar één specifiek jaar gewag gemaakt van grote prijsstijgingen, hetgeen nog niets zegt over de andere betrokken jaren.

218. Het tweede aspect waar door alle ondernemingen op gewezen is, is de economische crisis die in de betrokken sector in de afgelopen jaren voelbaar zou zijn. Daarmee verbandhoudend is door sommige ondernemingen gewezen op de moeilijke financiële toestand waarin ze zich bevinden en die het moeilijk zou maken om een eventuele boete te betalen.

219. De Raad trekt niet in twijfel dat er sprake is van een economische crisis en kan aannemen dat de sector van de staalplaatradiatoren daardoor getroffen is. Echter, deze situatie kan op zich geen reden zijn om de boete voor alle of voor individuele ondernemingen te verminderen. De auditeur heeft zich negatief uitgelaten over de crisis als mogelijke verzachtende omstandigheid.

Ten eerste zou dit in de lijn met het voorgaande een niet te veronachtzamen verkeerd signaal zijn naar de markt als zou een crisissituatie in de markt ingeroepen kunnen worden als verzachtende omstandigheid. Ten tweede valt moeilijk in te zien wat het verband is tussen het inbreukmakend gedrag in de periode waarop deze beslissing betrekking heeft en de crisis in de afgelopen jaren. Ten derde is er in algemene zin, en terecht, grote terughoudendheid vanwege mededingingsautoriteiten om rekening te houden met de crisis en de impact ervan op ondernemingen en op hun capaciteit om een boete te betalen. Kartels ontstaan immers doorgaans wanneer een sector problemen heeft (zie het Gerecht 14 december 2006, Oostenrijkse banken, zaak T-259, 264 en 271/02, r.o. 510, niet weersproken in beroep, zie arrest van het Hof, hiervoor geciteerd in nr. 162). Ten vierde, en hiermee verbandhoudend, is de crisis een algemeen fenomeen waar alle sectoren mee te maken krijgen en is het daardoor geen specifieke omstandigheid waar de onderhavige ondernemingen mee te maken hebben. Tenslotte, heeft de Raad, mede in het licht van de proportionaliteit, zorgvuldig gekeken naar de omzet- en winstcijfers van de betrokken ondernemingen in de afgelopen jaren en met deze cijfers rekening gehouden in het kader van de boeteberekening.

220. Radson heeft nog ingeroepen dat het bestaan van een compliance programma moet gelden als een verzachtende omstandigheid.

Zoals de onderneming echter zelf erkent, is in de beschikkingenpraktijk van de Commissie en in de rechtspraak het bestaan van een compliance programma evenzeer als verzwarende dan als verzachtende omstandigheid aangemerkt. Aan het feit dat werknemers van Radson dankzij het programma op ACRA vergaderingen zouden gewaarschuwd hebben dat niet over prijzen mag worden gesproken, kan bezwaarlijk betekenis worden gegeven in een voor Radson gunstige zin, aangezien de Raad hiervoor tot de vaststelling komt dat er desalniettemin afspraken werden gemaakt waar de betrokkenen zich niet uitdrukkelijk van gedistantieerd hebben.

In ieder geval zijn er onvoldoende gegevens om te oordelen of het compliance programma, waarvan de inhoud, noch de modaliteiten zijn toegelicht, een invloed moet hebben op de boeteberekening.

221. De Raad is verder van oordeel dat aan de onderneming Radson een vermindering van de boete toekomt op grond van het feit dat zij van het moment dat zij bij het onderzoek betrokken is de feiten heeft erkend en ten volle heeft medegewerkt aan het onderzoek. De verzoeken om inlichtingen en de verhoren van de werknemers van Radson hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de overeenstemmende elementen die toelieten te besluiten dat er sprake is van inbreukmakend gedrag. Tevens werd onmiddellijk op vrijwillige basis een einde gemaakt aan de inbreuk. De medewerking van

Publieke versie

Radson heeft het werk van de mededingingsautoriteit in aanzienlijke mate vergemakkelijkt en ging verder dan de medewerking die ze wettelijk verplicht is te verlenen (ter vergelijking in het arrest van het Gerecht in Oostenrijkse banken, hiervoor geciteerd in nr. 219, r.o. 529-530).

Om deze redenen wordt aan Radson een boetevermindering van 15 % toegekend. Dat betekent dat de boete in haar geval wordt verminderd tot 1.479.714 euro.

222. De Raad is van oordeel dat de boetes waarvan hiervoor sprake proportioneel zijn, mede gelet op de omzetcijfers van de betrokken ondernemingen over de afgelopen jaren. Ook de proportionaliteit tussen de respectieve ondernemingen werd in de beoordeling mee genomen: in dat kader past het te kijken naar de geschatte marktaandeelen en de betrokken omzet zoals die blijken uit de stukken en het verslag.

Voor de goede orde wordt nog opgemerkt dat voor de boeteberekening voor Caradon alleen rekening is gehouden met cijfers van de ondernemingen in België op de relevante markt en niet met omzetcijfers van de moederonderneming ook al wordt zij mee verantwoordelijk geacht.

223. Tenslotte moet worden nagegaan dat het door de wet ingestelde maximum van artikel 63 WBEM alleszins niet overschreden wordt. Dit volgt uit de aan de Raad overgemaakte laatst beschikbare jaarrekeningen van de verschillende ondernemingen.

Om al deze redenen,

De Raad voor de Mededinging,

Stelt vast dat de ondernemingen Heating Company B.V.B.A, Quinn Group Belgium N.V., Rettig N.V., en, gezamenlijk, Henrad N.V. en Caradon Stelrad B.V. en Caradon Radiators Holding Ltd., in eigen hoedanigheid dan wel als rechtsopvolger, een inbreuk gepleegd hebben op artikel 2 van de Wet ter bescherming van de economische mededinging en artikel 101 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie;

Legt aan deze ondernemingen op grond van artikel 63 van de Wet ter bescherming van de economische mededinging een geldboete op van respectievelijk:

Voor Heating Company B.V.B.A: 0 euro

Voor Quinn Group Belgium N.V.: 203.889 euro

Voor Rettig Belgium N.V.: 1.479.714 euro

Voor Henrad N.V., Stelrad B.V. en Caradon Radiators Holdings Ltd gezamenlijk: 1.855.924 euro.

Aldus beslist op 20 mei 2010 door de Achtste Kamer van de Raad van de Mededinging, samengesteld uit Laura Parret, raadslid en kamervoorzitter, Kris Boeykens, raadslid en Peggy Valcke, raadslid.

Laura Parret

Kris Boeykens

Peggy Valcke

Kennisgeving van deze beslissing gebeurt overeenkomstig de wet aan Heating Company B.V.B.A, Quinn Group Belgium N.V., Rettig N.V., Henrad N.V., Caradon Stelrad B.V., Caradon Radiators Holding Ltd en de Minister die de Economie in zijn bevoegdheid heeft.